

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Ústav sociální práce

Veřejné opatrovnictví

Bakalářská práce

Autor: Renata Pospíšilová

Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce ve veřejné správě

Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Mgr. Filip Rigel, Ph.D.

Hradec Králové 2020

Zadání bakalářské práce

Autor:	Renata Pospíšilová
Studium:	U1779
Studijní program:	B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor:	Sociální práce ve veřejné správě
Název bakalářské práce:	Veřejné opatrovnictví
Název bakalářské práce AJ:	Public guardianship

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se bude zabývat celkovou problematikou výkonu funkce veřejného opatrovníka osobám omezeným ve svéprávnosti. Cílem bakalářské práce bude charakteristika veřejného opatrovnictví a opatrovnictví osobou blízkou, popis okolností jeho vzniku a také porovnání obou druhů opatrovnictví. V bakalářské práci bude popsán aktuální stav legislativy v opatrovnictví a vymezení pojmů omezení svéprávnosti, opatrovnictví a veřejného opatrovníka. Pro bakalářskou práci jsem si zvolila kvalitativní metodu zkoumání.

Benešová, E. Řízení o svéprávnosti s ohledem na práva a povinnosti opatrovance a opatrovníka. Právo a rodina, 2014. Juríčková, L. et al. Opatrovnictví osob s duševní poruchou. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. Čebišová R, et al. Dobrá praxe opatrovnictví a poskytování podpory při právních úkonech a při rozhodování. Praha: MPSV, 2013. Matoušek Oldřich a kol. Základy sociální práce. Praha: Portál, 2001. Novotný, P. et al. Nový občanský zákoník: základní pojmy a principy. Praha: Grada publishing, a.s., 2014.

Garantující pracoviště:	Ústav sociální práce, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	JUDr. et Mgr. Filip Rigel, Ph.D.
Oponent:	doc. JUDr. Olga Sovová, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	29.6.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Jaroměři dne 19.07.2020

Renata Pospíšilová

Prohlášení

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu bakalářské práce, JUDr. Mgr. Filipovi Rigelovi, Ph.D., za odborné vedení, vstřícný přístup a cenné rady, které mi při zpracování bakalářské práce poskytl. Dále bych chtěla poděkovat mým respondentům za spolupráci na výzkumu.

Anotace

POSPÍŠILOVÁ, Renata. Veřejné opatrovnictví. Hradec Králové, 2020. 57 s. Bakalářská práce.

Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Ústav sociální práce.

Vedoucí práce JUDr. Mgr. Filip Rigel, Ph.D.

Tématem bakalářské práce je veřejné opatrovnictví. Hlavním cílem je zjištění nedostatků v dané právní úpravě.

Teoretická část nejprve vymezuje pojmy: právní osobnost, svéprávnost, duševní porucha a opatrovnictví. V dalších kapitolách vysvětluje opatrovnictví osob s omezenou svéprávností z hlediska pohledu de lege lata, omezení svéprávnosti, problematika opatrovnictví a problematika opatrovnictví osobou blízkou.

Výzkumná část je zaměřena na obtíže osob, vykonávajících roli veřejného opatrovníka. Popisuje hlavní cíl i dílčí výzkumné cíle, zvolenou výzkumnou strategii a popisuje výzkumný vzorek. Analyzuje a interpretuje výsledky dílčích výzkumných cílů i výsledek celkového výzkumu, které byly získány prostřednictvím polostrukturovaných hloubkových rozhovorů s cílem zjistit obtíže, se kterými se osoby vykonávající roli veřejného opatrovníka nejčastěji setkávají a navrhnout mechanismy, které by jim tyto potíže pomohly překonat.

Klíčová slova: opatrovnictví, veřejný opatrovník, svéprávnost, legislativa

Annotation

POSPISILOVA, Renata. *Public guardianship*. Hradec Králové, 2020. 57 s. Bachelor thesis.

University of Hradec Králové, Philosophical faculty, Institut of Social Work.

Supervisor JUDr. Mgr. Filip Rigel, Ph.D.

The topic of the bachelor thesis is public guardianship. The main goal is to identify shortcomings in the legislation.

The theoretical part first defines the terms: legal personality, autonomy, mental disorder and guardianship. In the following chapters he explains the guardianship of persons with limited self-determination from the point of view of *de lege lata*, the restriction of self-determination, the issue of guardianship and the issue of guardianship of a close person.

The research part is focused on the difficulties of persons performing the role of a public guardian. It describes the main goal and partial research goals, selected research goals and research samples. Analyzes and interpretations of the results of sub-research objectives are the result of research that seeks, through semi-structured in-depth interviews to find difficulties, that can be carried out by public oversight observers, who can set up and design mechanisms that they can know to overcome.

Keywords: guardianship, public guardian, legal capacity, legislation

Obsah

ÚVOD	9
1 Vymezení pojmů	11
1.1 Právní osobnost.....	11
1.2 Svěprávnost	12
1.2.1 Přiznání svěprávnosti.....	13
1.2.2 Plná svěprávnost.....	13
1.2.3 Částečná svěprávnost.....	14
1.2.4 Omezená svěprávnost.....	15
1.2.5 Svěprávnost nezletilých.....	17
1.3 Duševní porucha.....	18
1.4 Opatrovnictví.....	19
2 Úprava de lege lata	20
2.1 Vnitrostátní právní předpisy	20
2.1.1 Ústava České republiky	20
2.1.2 Listina základních práv a svobod	20
2.1.3 Občanský soudní řád.....	21
2.1.4 Zákon o zdravotních službách.....	21
2.1.5 Zákon o sociálních službách	22
2.1.6 Zákon o zvláštních řízeních soudních.....	22
2.2 Mezinárodní úroveň	22
2.2.1 Úmluva o právech osob se zdravotním postižením.....	22
2.2.2 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod	23
2.2.3 Deklarace o duševním zdraví pro Evropu.....	23
3 Omezení svěprávnosti	24
3.1 Podmínky omezení svěprávnosti.....	24
3.2 Průběh řízení o omezení svěprávnosti	25
3.3 Schéma systému opatrovnictví	27
3.4 Jmenování opatrovníka	29
3.4.1 Jmenování opatrovníka na základě předběžného opatření.....	29
3.4.2 Jmenování opatrovníka bez předběžného opatření	29
3.5 Povinnosti opatrovníka	30

4 Opatrovnictví	31
4.1 Veřejné opatrovnictví	31
4.1.1 Obec jako veřejný opatrovník.....	32
4.1.2 Veřejné opatrovnictví v nálezu Ústavního soudu	34
4.2 Financování veřejného opatrovnictví	35
4.3 Agenda výkonu veřejného opatrovníka	35
4.4 Ukončení výkonu opatrovnictví	37
5 Opatrovnictví osobou blízkou	39
5.1 Druhy opatrovnictví	39
6 Výzkumná část	41
6.1 Metodologie výzkumu	41
6.1.1 Cíl výzkumu a výzkumná otázka	41
6.1.2 Výzkumný design	41
6.2 Rizika výzkumu	42
6.3 Etika výzkumu	43
6.4 Metody sběru a analýzy dat	43
6.5 Výzkumné otázky	44
6.6 Transformační tabulka	45
6.7 Popis výběru vzorku – účelový	46
6.8 Výzkumný vzorek	47
6.9 Získaná data	48
7 Analýza zjištěných dat	53
8 Shrnutí dílčích výzkumných cílů	54
Závěr	55
Seznam použité literatury a zdrojů	57
Seznam tabulek:	61
Seznam příloh	62

ÚVOD

Fenoménu opatrovnictví můžeme rozumět jako „*jednání za druhého se souhlasem společnosti.*“ (Juričková, Ivanová, Filka, 2014, str. 9)

Jedná se o společenskou instituci, která ochraňuje osoby, podporuje je v jejich životě, aby mohly jednat o svých záležitostech prostřednictvím opatrovníka. Opatrovnictví v České republice je úzce propojeným systémem, který přechází z roviny právní do roviny sociální a zdravotní.

Právní institut náhradního rozhodování se objevuje již v římském právu a jeho myšlenkové kořeny vycházejí z medicínského modelu postižení. S tím je úzce spjat medicínský model opatrovnictví. Vzhledem k tomu, že počet osob s omezenou svéprávností se v naší zemi neustále zvyšuje, dostávají se dospělí trpící duševní poruchou (nejen) do popředí zájmu mnoha vědních oborů. Opatrovnictví vychází z premisy, že dospělé osoby nezpůsobilé k právním úkonům potřebují při rozhodování o svých záležitostech asistenci jiné fyzické nebo právnické osoby, které jsou vhodné na základě právních norem.

Předkládané podklady se zaměří na deskripci a analýzu omezení svéprávnosti v naší vnitrostátní úpravě. Převážná část podkladů bude zaměřena na úpravu de lege lata, která bude velmi vhodně doplněna aktuální judikaturou. Jádrem podkladů je problematika výkonu funkce veřejného opatrovníka osobám, kterým soud omezil svéprávnost. Uvedené podklady jsou rozděleny do jednotlivých kapitol. První z nich se bude zabývat základní terminologií, která je nutná pro orientaci v dané oblasti. Zmíním pojmy vycházející z občanskoprávní nauky. Druhá kapitola se zaměří na vývoj institutu opatrovnictví de lege lata. Následující kapitoly se zaměří na institut veřejného opatrovníka a porovnání druhů opatrovnictví. Zmíněn bude výkon veřejného opatrovnictví v praxi. Závěr se zaměří na myšlenky de lege ferenda. Podklady jsou doprovázeny vybranými citacemi z aktuální judikatury.

Cílem podkladů je poskytnout hlubší porozumění současnému systému veřejného opatrovnictví v naší zemi. Hlavním cílem je zjištění nedostatků v dané právní úpravě a možné návrhy de lege ferenda. Předkládané podklady jsou koncipovány kvalitativní metodou zkoumání.

Teoretická část je podkladem pro výzkumnou část. Je rozdělena do pěti kapitol.

Nejdříve vymezuji pojmy: právní osobnost, svéprávnost, duševní porucha a opatrovnictví. V druhé kapitole se věnuji opatrovnictví osob s omezenou svéprávností z hlediska pohledu de lege lata. Další kapitolu jsem věnovala omezení svéprávnosti. Ve čtvrté kapitole se zabývám problematikou opatrovnictví a v poslední, páté, kapitole problematikou opatrovnictví osobou blízkou.

Ve výzkumné části jsem se zaměřila na obtíže osob, vykonávajících roli veřejného opatrovníka. Hlavním výzkumným cílem je identifikovat obtíže, se kterými se osoby vykonávající roli veřejného opatrovníka nejčastěji setkávají a navrhnout mechanismy, které by jim tyto potíže pomohly překonat. Hlavní metodou sběru dat byly vybrány polostrukturované hloubkové rozhovory.

1 Vymezení pojmů

Pro lepší orientaci v dané problematice si dovoluji zařadit kapitolu, ve které vymezím základní názvosloví a pojmy. Zmíněny budou pojmy: právní osobnost, svéprávnost, duševní porucha a opatrovnictví. Uvedené pojmy jsou pojmy občanskoprávními, kterým je v občanském zákoníku věnována samostatná část druhá (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Tyto pojmy jsou klíčové nejen pro celý právní řád, ale i pro předkládané podklady.

1.1 Právní osobnost

Právní osobnost je „*způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti.*“ (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Občanský zákoník dále definuje, že člověk má právní osobnost od narození až do své smrti (§ 23 NOZ). Pojetí právní osobnosti v českém právu vychází z římskoprávní tradice, dle které má každý právo na to, aby byla uznána jeho osobnost. V ustanovení § 19 zákoník vymezuje takto: „*Každý člověk má vrozená, již samotným rozumem a citem poznatelná přirozená práva, a tudíž se považuje za osobu. Zákon stanoví jen meze uplatňování přirozených práv člověka a způsob jejich ochrany.*“ (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Tato práva jsou právy přirozenými a nelze je tudíž odcizit a nelze se jich vzdát (Hrušáková, Králíčková, Westhalová a kol., 2015, str. 27-28). Dvořák ve své publikaci uvádí, že každá fyzická osoba má právní osobnost neboli je způsobilá mít v mezích právního řádu práva a povinnosti. Zákon stanoví jen meze uplatňování přirozených práv člověka a způsob jejich ochrany. Uvedené je zdůrazněno ustanovením § 106, podle kterého právní osobnosti se nikdo nemůže vzdát ani zčásti (Dvořák, Švestka, Zuklínová, a kol. 2013, str. 213). Je třeba si povšimnout, že současný občanský zákoník pracuje s pojmem člověk, nikoliv fyzická osoba, čímž zdůrazňuje jeho biosociální podstatu (Lavický a kol., 2014).

Zákon chrání osobnost člověka, včetně všech jeho přirozených práv – zejména ochraňuje život a zdraví, důstojnost a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy. Občanský zákoník zakotvuje svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého „*chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého.*“ (§ 81 odst.1 NOZ)

Právní osobnost fyzické osoby vzniká narozením. Je přiznána v plném rozsahu také plodu v lůně mateřském, pokud se dítě narodí živé (tzv. nasciturus) (Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 4 Aps 5/2013 ze dne 27. 2. 2014). Občanský zákoník ve svém § 25

stanovuje, že na počaté dítě se hledí jako na narozené jen tehdy, vyhovuje-li to jeho zájmům (§ 25 NOZ). Rozsudek Nejvyššího správního soudu judikuje „*vzhledem k tomu, že počaté dítě má právní osobnost v návaznosti na splnění odkládací podmínky, podle níž se musí narodit živé, nabývá živé narozené dítě procesní způsobilosti v soudním řízení správním...*“ (Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 4 Aps 5/2013 ze dne 27. 2. 2014)

Oproti občanskému zákoníku č. 40/1964 Sb., stanoví současný občanský zákoník výslovně, že mít a vykonávat práva může jen osoba, obdobně to platí i pro povinnosti. Původní právní subjektivita je nahrazena termínem právní osobnost (Bezouška, Piechowiczová, 2014, str. 25).

Člověk má tedy, jak již bylo zmíněno, právní osobnost od narození do smrti. Způsobilost právní osobnosti začíná narozením, kdy jde „*úplné vypuzení nebo vynětí plodu z matčina těla bez ohledu na délku trvání těhotenství, jestliže plod po vynětí či vypuzení dýchá nebo projevuje alespoň některou z dále vyjmenovaných známek života (srdeční činnost, pulzaci pupečníku, nesporný pohyb kosterního svalstva)*.“ (Vyhláška č. 297/2012 Sb., příloha 16.1) Smrtí naopak právní osobnost zaniká, je to „*nevratná ztráta funkce mozku včetně mozkového kmene nebo nevratná zástava krevního oběhu*.“ (§ 2 písm.e) zákona č. 285/2002 Sb.,) Je třeba říci, že člověk má právní osobnost až do doby, než-li jeho smrt bude prokázána veřejnou listinou (úmrtním listem) vystavenou po prohlídce těla stanoveným způsobem, nebo prohlášením za mrtvého (Kindl, Rozehnal, 2019, str. 21-25). Uvedené potvrzuje i Nejvyšší soud (Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Odo 240/2005).

Právní osobnost má imanentní vlastnost člověka, je součástí lidského bytí a výrazem lidské důstojnosti, která je uznána na mezinárodní úrovni. Člověk jako subjekt požívá právní osobnost bez ohledu na jeho rasu, pohlaví, státní příslušnost, řeč, náboženství nebo na jeho inteligenci (Bork, 2006). Právní osobnost člověka se vztahuje principiálně na všechna práva a povinnosti, která jsou možná. Jedná se tedy o všeobjímající způsobilost – každý může být subjektem každého práva a každé povinnosti (Lavický, 2014).

1.2 Svěprávnost

Pojem svěprávnost je pojmem v občanském právu novým. Svěprávnost znamená, že člověk je osobou svého práva (*sui iuris*), tj. způsobilý nabývat pro sebe svým právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem, tj. právně jednat (§ 15 odst. 2 NOZ). Svěprávnost nenáleží každému, na rozdíl od právní osobnosti. Svěprávností je dána mimo jiné deliktární způsobilost člověka.

Původní občanský zákoník vymezoval uvedené pojmem způsobilost k právním úkonům (Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník). Předchozí právní úprava byla v rozporu s Mezinárodní úmluvou o právech osob se zdravotním postižením, hlavně s jeho článkem 12 odst. 4. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku odůvodňuje tuto změnu tím, že vymezení nového názvosloví není novinkou v českém právním řádu, nýbrž představuje návrat ke klasické české právní terminologii, od níž se původní občanské zákoníky odvrátily (Občanský zákoník, důvodová zpráva). Uvedený pojem nalezneme v občanském zákoníku z roku 1937 nebo i v císařském nařízení z roku 1916.

Jak uvádí kolektiv autorů, „*omezení svéprávnosti nemůže být fyzická osoba zbavena zcela.*“ (Křiváčková, Hamuláková, Tintěra, 2015, str. 55-58). Svěprávnost rozeznáváme celou, částečnou a omezenou (§ 30 NOZ). Uvedené zákonné ustanovení doplňuje Hrušáková tím, že dělí svéprávnost na základě intelektuální a volní vyspělosti člověka stejným způsobem.

1.2.1 Přiznání svéprávnosti

Institut přiznání svéprávnosti má své kořeny v římském právu, podle něhož mohl císař nezletilcům prominout, čímž jim umožnil vyhnout se některým omezením stanoveným pro nezletilce. České občanské právo tento institut opustilo současně se snížením věkové hranice pro nabytí zletilosti na osmnáct z původních jedenadvaceti let. Soud přiznává plnou svéprávnost nezletilému, který není svéprávný, za následujících podmínek (Dvořák, Švestka, Zuklínová a kol., 2013, str. 217):

- Nezletilý dosáhl věku 16 let
- Jsou osvědčeny schopnosti nezletilého (sám se živit, sám obstarat své záležitosti)
- Zákonný zástupce nezletilého s návrhem souhlasí.

1.2.2 Plná svéprávnost

Plná svéprávnost znamená, že člověk je způsobilý plně nabývat pro sebe vlastním právním jednáním a plně se zavazovat k právům a povinnostem (§ 15 odst. 2 NOZ). Zákon stanovuje, že plně svéprávným se člověk stává zletilostí, které nabývá dovršením věku osmnácti let. Před tímto věkem se nabývá uzavřením manželství či přiznáním svéprávnosti. Nejčastěji se plně svéprávnosti nabude zletilostí, tj. dovršením osmnáctého roku věku. Občanský zákoník na

různých místech zmiňuje jiné věkové hranice, například dvanáct let v § 807, patnáct let v § 35, dvacet pět let v § 74 atd. (Zákon č. 89/2012 Sb., NOZ). Tyto zvláštní věkové hranice nemají vliv na nabytí zletilosti, která je plně vázána na dovršení osmnácti let.

Dalšími případy nabytí svéprávnosti je uzavřením manželství. Ke ztrátě svéprávnosti nedochází prohlášením manželství za neplatné, ani zánikem manželství. Do té doby než osoba dovrší osmnáctý rok věku, a stane se zletilou, půjde o plně svéprávného nezletilého. V případě putativního manželství k nabytí svéprávnosti nepůjde. V poslední řadě může dojít k nabytí svéprávnosti na základě rozhodnutí soudu, tj. přiznáním svéprávnosti. Také osoba, které byla plná svéprávnost přiznána rozhodnutím soudu, bude zletilou teprve ode dne, kdy dovrší osmnáctý rok věku.

Svéprávného člověka považuje právo za plně schopného postarat se o své záležitosti vlastními silami a schopného rozhodovat o svém životě. Je to člověk, který jedná zcela sám – může si koupit automobil, podnikat, pronajmout byt., nepotřebuje ke svému jednání žádného opatrovníka.

Svéprávnosti se nikdo nemůže vzdát, a to ani zčásti. Pokud by to člověk učinil, nepřihlíželo by se k tomu, bylo by to jen zdánlivé právní jednání (§ 16 NOZ).

Plnou svéprávnost nemají:

- a) přímo ze zákona v důsledku nedostatku věku nezletilci
- b) osoby zletilé, jejichž svéprávnost byla rozhodnutím soudu omezena.

Svéprávnost podle občanského práva hmotného je určující pro procesní způsobilost. Každý může jednat před soudem jako účastník v plném rozsahu, v jakém má způsobilost vlastními úkony nabývat práv a povinností

1.2.3 Částečná svéprávnost

Částečná svéprávnost náleží dětem, které jsou nezletilé a které nenabýly plné svéprávnosti jejím přiznáním anebo uzavřením manželství. Svéprávnosti se tedy nabývá postupně ve vazbě na rozumovou a volní vyspělost jedince. Jiná je u novorozenců, jiná u dětí školního věku, jinak u středoškoláků (Hrušáková, Králíčková, Westhalová a kol., 2015, str. 31). Obecné

pozitivní pravidlo je vyjádřeno vyvratitelnou domněnkou, dle které se má za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých osob. V případě, že dítě nemá způsobilost k určitému jednání, jedná za něj zákonný zástupce ex lege.

Obecné negativní pravidlo stanoví, že nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, není nikdy bez ohledu na ostatní ustanovení, způsobilý jednat samostatně.

1.2.4 Omezená svéprávnost

Omezenou svéprávnost má ten, koho soud svéprávnosti omezil (§55 a násled. NOZ). Dle ustanovení § 55 odst. 1 občanského zákoníku dochází k omezení svéprávnosti „jen v zájmu člověka, jehož se to týká, po jeho zhlédnutí a s plným uznáním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti. Přitom musí být důkladně vzaty v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti.“ (§ 55 odst. 1 NOZ) „Omezit svéprávnost člověka lze jen tehdy, hrozila-li by mu jinak závažná újma a nepostačí-li vzhledem k jeho zájmům mírnější a méně omezující opatření.“ (§ 55 odst. 2 NOZ)

Omezení svéprávnosti je tedy krajním řešením, k němuž může soudu přistoupit jedině při splnění kumulativních podmínek, spočívající v tom, že (Kindl, Rozehnal, 2019, str. 56) :

- omezení svéprávnosti je v zájmu toho, jehož svéprávnost je omezována,
- soud člověka, jehož svéprávnost má být omezena viděl,
- vzhledem k okolnostem nestačí mírnější a méně omezující opatření.

Zmíněné ustanovení je inspirováno Úmluvou OSN o právech osob se zdravotním postižením. Nový občanský zákoník tedy připouští pouze omezení svéprávnosti, a to pouze za předpokladu, nepostačuje-li mírnější nebo omezující opatření. Každý zásah do svéprávnosti je závažným zásahem do integrity člověka. Právě proto právní řád stanovuje důrazně, kdy a za jakých podmínek může k omezení svéprávnosti dojít (Nesnidal, 2012). Právní řád stanovuje, že omezení svéprávnosti probíhá pouze v zájmu ochrany člověka, soudce musí být přesvědčen o nutnosti takového zásahu do integrity člověka, okruh právních jednání musí být přiměřený. Omezení svéprávnosti je nutné použít až jako mezní prostředek pro ochranu osoby a soud k němu může.

Nejvyšší soud judikoval, „že důvodem pro omezení svéprávnosti může být výhradně zájem na ochraně práv a svobod třetích osob nebo ochrana poskytována statkům či zájmům plynoucím z ústavního pořádku. Soud musí vždy zvážit mírnější alternativy, přičemž omezení svéprávnosti má být považováno za prostředek nejkrajnější.....“ (Rozhodnutí NSS ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. 30 Cdo 4529/2017) Zajímavý je rovněž rozsudek Nejvyššího soudu ČR, kdy soud konstatoval, že „podle platné právní úpravy institutu omezení svéprávnosti člověka nepřichází v úvahu navrátit člověku, který pro svou duševní poruchu fakticky není schopen žádného právního jednání (jde např. o imobilního těžce duševně nemocného člověka), jeho svéprávnost a za účelem ochrany jeho zájmů mu jmenovat pouze opatrovníka ve smyslu 465 odst. 1 o. z.“ (Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 836/2017, ze dne 28.11.2017)

Omezení svéprávnosti navazuje na úpravu původní. Nadále platí, že se jedná o závažný zásah do přirozených práv člověka a rozhodování o této otázce náleží pouze soudu. Tento institut se využívá ultima ratio. Vzhledem k tomu, že institut omezení svéprávnosti je zařazen mezi pomocná opatření při porušení schopnosti zletilého právně jednat, není možné omezit svéprávnost u nezletilého jedince.

Soud však nemůže zletilého člověka zbavit svéprávnosti zcela. Omezit svéprávnost nezabavuje zletilého člověka práva samostatně jednat při běžných záležitostech každodenního života (například nákup potravin). Nejdelší doba omezení svéprávnosti je stanovena na tři roky, avšak může být i kratší (Dvořák, Švestka, Zuklínová a kol. 2013, str. 221-222).

V judikatuře jsou zajímavé například tyto rozsudky. „z rozhodnutí soudu, jímž se omezuje svéprávnost člověka, musí být zřejmý i hodnotící úsudek soudu, proč bylo nakonec přistoupeno k takovému omezení svéprávnosti, nestačí proto v odůvodnění rozhodnutí omezit se na popis zjištěných skutečností například ze znaleckého posudku, svědeckých výpovědí a poté s odkazem na aplikované ustanovení uzavřít, že v daném případě byly splněny podmínky pro vydání takového rozhodnutí. Ústavněprávní rozměr omezení svéprávnosti člověka si vyžaduje mimořádnou pečlivost soudů rozhodujících v těchto věcech...samotná skutečnost, že osoba trpí duševní poruchou, totiž ještě není důvodem k omezení svéprávnosti, resp. k omezení jejich základních práv.“ (Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2018, sp. zn. 30 Cdo 1151/2018)

Dále pak „z rozhodnutí soudu, jímž se omezuje svéprávnost člověka, musí být zřejmý i hodnotící úsudek soudu, proč bylo nakonec přistoupeno k takovému omezení svéprávnosti...“ (Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2018 sp. zn. 30 Cdo 1151/2018)

Do účinnosti nového občanského zákoníku předchází úprava občanského zákoníku obsahovala právní institut zbavení, respektive omezení způsobilosti fyzické osoby (Zákon č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku). Tento institut nebyl pojmenován jako nějaká „sankce“, nýbrž jako opatření sloužící především k ochraně zájmů samostatných fyzických osob, které pro svůj duševní stav nejsou schopny činit s dostatečnou vlastní odpovědností právní úkony. A dále také jako zajišťovací institut ochrany osob, které s takovými fyzickými osobami vstoupily do právních vztahů. Pokud tato osoba učinila právní úkon, šlo o právní úkon absolutně neplatný podle § 38 odst. 1 občanského zákoníku (Zákon č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku).

1.2.5 Svěprávnost nezletilých

Občanský zákoník umožňuje přiznání svéprávnosti v plném rozsahu nezletilým, je třeba z hlediska svéprávnosti rozlišovat dvě kategorie nezletilých. Jedná se o nezletilce, kteří nenabývali plné svéprávnosti (§ 31 a násl. NOZ) a nezletilci, kteří plnou svéprávnost nabývali (§ 30 odst. 2 NOZ).

Zletilosti se nabývá dovršením 18. roku věku. Protože jde o určení doby podle let, stává se nezletilý zletilým v den jeho 18. narozenin (prakticky od 00.00 hod onoho dne). Jde o kogentní úpravu, dosažení zletilosti nelze zamezit, omezit ji apod. Spolu se zletilostí nabývá člověk svéprávnosti (Kindl, Rozehnal, 2019, str. 41). U nezletilců může být svéprávnosti nabyto rozhodnutím soudu nebo uzavřením manželství. Zde je stanovena vyvratitelná domněnka, kterou judikuje Nejvyšší soud „jsou způsobilý k jednání odpovídajícím rozumové a volní vyspělosti jiných nezletilých určitého věku“. Uvedené judikoval i soud Ústavní když zmiňuje, že „má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku“. (Nález Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2017 sp. zn. II. ÚS 1864/2016)

Svěprávnosti tedy nezletilý nabývá postupně tak, jak se rozvíjí jejich psychická vyspělost. Druhým hlavním principem je pravidlo, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti,

není nikdy způsobilý jednat samostatně v těch záležitostech, k nimž by i jeho zákonný zástupce potřeboval přivolení soudu. Toto pravidlo platí bezvýjimečně (Dvořák, Švestka, Zuklínová a kol., 2013, str. 218-219).

1.3 Duševní porucha

Základní podmínkou pro omezení svéprávnosti je duševní porucha nepřechodného charakteru. Duševní poruchou rozumíme skupinu nemocí, které naplňují obdobné znaky. Jedná se o psychické poruchy, duševní nemoci a duševní choroby, které ovlivňují lidské myšlení nebo vztahy postiženého s okolím (Hartl, Hartlová, str. 424). Pozitivní vymezení duševní poruchy však nenalezneme v občanském zákoníku, ale je například vymezeno v zákoníku trestním (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník). Ustanovení § 123 TZ „*Duševní poruchou se rozumí mimo duševní poruchy vyplývající z duševní nemoci i hluboká porucha vědomí, mentální retardace, těžká asociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka*“. (Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník)

Duševní porucha se vymezuje jako „*zřetelná odchylka od stavu duševního zdraví a rovnováhy, kterým se rozumí stav úplné a sociální pohody, jako výslednice vnitřních a vnějších faktorů*.“ (Raboch, Zvolský a kol, 2001, str. 164) Je tedy patrné, že vymezit duševní poruchu není jednoduché, jednotná definice neexistuje. Definice duševní poruchy je předmětem odborných debat. Zmíňme ještě pohled Americké psychiatrické asociace, kdy je „*duševní porucha takovým vzorcem chování nebo psychologickým syndromem u dané osoby, který je spojen s nepříjemnými pocity nebo narušením funkce alespoň jedné z životních oblastí nebo podstatně zvyšuje riziko úmrtí, způsobuje bolest či vede k ztrátě pocitu svobody*.“ (Raboch, Zvolský a kol, 2001, str. 164) Obdobnou definici využívá současná koncepce Světové zdravotnické organizace.

Duševní porucha může být způsobena rozdílnými příčinami, a to samotnou duševní poruchou nebo jinou nemocí, která má takovou poruchu za následek, anebo může být vyvolána užitím návykových látek, například alkoholu nebo omamných látek. Duševní porucha, která je příčinou nepřičetnosti, může být přechodná a krátkodobá, ale může být také dlouhotrvající nebo trvalá.

1.4 Opatrovnictví

Opatrovnictví je velmi starým institutem, který byl zřízen pro lidi, kteří z nějakého důvodu potřebují pomoc – jsou hlouzí, slepí, němí nebo trpí duševní poruchou, aby byli schopni řádně spravovat své záležitosti (Kincl, Urfus, Skřejpek, 1995, str. 95). Přístup k péči o tyto osoby úzce souvisí s kulturní vyspělostí společnosti. Moderní stát plní prostřednictvím sociální politiky různé funkce, stěžejní je funkce ochranná.

2 Úprava de lege lata

Uvedená podkapitola se bude zabývat opatrovnictvím osob s omezenou svéprávností z hlediska pohledu de lege lata. Vynechán bude pohled občanského zákoníku (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník), který byl již zmíněn v kapitole předcházející. Výčet nebude vyčerpávající. Zmíněny budou jen normy nejdůležitější z hlediska autora předkládaných podkladů.

2.1 Vnitrostátní právní předpisy

2.1.1 Ústava České republiky

Hned v prvním článku Ústavy České republiky (Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR), nalezneme ustanovení, že „*lidé jsou svobodní a rovni v důstojnosti a právech. Základní práva a svobody jsou nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné*“. (Článek 1 Ústavy ČR) Dále je uvedeno, že „*nikomu nesmí být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod*“. (Článek 3 Ústavy ČR) A v neposlední řadě i „*každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno dobré jméno*“. (Článek 10 odst. 1 Ústavy ČR)

Je třeba zmínit, že judikatura v oblasti omezení svéprávnosti je velmi četná. Nepůjde-li o právní názory plynoucí z nálezové judikatury, kde se uplatňuje režim závaznosti ve smyslu článku 89 odst. 2 Ústavy, je pochopitelně nezbytné takové závěry alespoň reflektovat. Pro nižší soudy pak platí, že pokud v předmětné dílčí záležitosti soud zaujal rozhodnutím právní názor, neznamená to sice, že je pro obecné soudy závazný, nicméně nemíní-li nižší soud v konkrétní věci takto dovolacím soudem zaujatý názor akceptovat, je nezbytné, aby nabídl, případně zohlednil a v odůvodnění rozhodnutí vyložil jiné okolnosti, pro které nebylo možné v daném případě vycházet z judikovaného právního názoru dovolacího soudu.

2.1.2 Listina základních práv a svobod

Článek 3 zakotvuje, že „*nikomu nesmí být způsobena újma na právech pro uplatňování jeho základních práv a svobod*“. (Článek 3 odst. 3 LZPS) A „*každý má právo, aby byla zachována jeho důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno*“. (Článek 10 odst. 1 LZPS)

Již existence právního institutu omezení způsobilosti fyzické osoby k právním úkonům Ústavní soud judikoval, že je třeba se vyvarovat zásahu do ústavně chráněných práv,

konkrétně do způsobilosti mít práva podle článku 5 LZPS, kdy je nutné vyloučit postup, které rysy charakterizované formálním, schématickým pohledem na projednávaný případ, bez snahy o individuální přístup ke každému jednotlivému případu s naprosto nekritickým přejímáním závěrů znaleckých posudků, v nichž jsou mnohdy formulovány odpovědi na dotazy soudců, které překračují meze odborného posouzení a zasahují přímo do rozhodování soudů tím, že dávají přímý návod, jak má soud ve věci rozhodovat. Soudní rozhodnutí není rozhodnutím nezávislého soudu, ale soudního znalce, což je nepřípustné (Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. II. ÚS 2630/07).

2.1.3 Občanský soudní řád

Tento zákon upravuje postup soudu a účastníků v občansko-soudním řízení tak, aby byla zajištěna spravedlivá ochrana práv a oprávněných zájmů účastníků, jakož i výchova k zachování zákonů (§ 1 OSŘ). Konkrétně tedy *„Občanský soudní řád upravuje postup soudu a účastníků v občanském soudním řízení tak, aby byla zajištěna spravedlivá ochrana soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků, jakož i výchova k dodržování smluv a zákonů, k čestnému plnění povinností a k úctě k právům jiných osob.“* (§ 1 OSŘ) Ustanovení § 3 upřesňuje, že *„občanské soudní řízení je jednou ze záruk spravedlnosti a práva, slouží upevnování a rozvíjení zásad soukromého práva. Každý se může domáhat u soudu ochrany soukromého práva, které bylo ohroženo nebo porušeno.“* (§ 3 OSŘ)

Občanskoprávní řízení upravuje postup v řízení o způsobilosti k právním úkonům, řízení opatrovnické, povinnost soudu dohlížet na činnost opatrovníka a řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotní péče.

2.1.4 Zákon o zdravotních službách

Ustanovení § 1 tohoto zákona *„upravuje zdravotní služby a podmínky jejich poskytování a s tím spojený výkon státní správy, druhy a formy zdravotní péče, práva a povinnosti pacientů a osob pacientům blízkých, poskytovatelů zdravotních služeb, zdravotnických pracovníků^{1),2)}, jiných odborných pracovníků²⁾ a dalších osob v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb, podmínky hodnocení kvality a bezpečí zdravotních služeb, další činnosti související s poskytováním zdravotních služeb a zapracovává příslušné předpisy Evropské unie.“* (§ 1 zákona č. 372/2011 Sb., Zákona o zdravotních službách)

2.1.5 Zákon o sociálních službách

Ustanovení § 1: *„Tento zákon upravuje podmínky poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé sociální situaci (dále jen "osoba") prostřednictvím sociálních služeb a příspěvku na péči, podmínky pro vydání oprávnění k poskytování sociálních služeb, výkon veřejné správy v oblasti sociálních služeb, inspekci poskytování sociálních služeb a předpoklady pro výkon činnosti v sociálních službách.“* (Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách)

2.1.6 Zákon o zvláštních řízeních soudních

Ustanovení § 1: *„Podle tohoto zákona projednávají a rozhodují soudy právní věci stanovené v tomto zákoně. Obecná část tohoto zákona se použije také na řízení podle části první hlavy třetího zákona o soudnictví ve věcech mládeže a řízení podle zákona upravujícího veřejné rejstříky právnických a fyzických osob, nestanoví-li tyto zákony jinak. Nestanoví-li tento zákon jinak, použije se občanský soudní řád. Nevyplývá-li z povahy jednotlivých ustanovení něco jiného, použijí se ustanovení tohoto zákona vedle občanského soudního řádu.“* (Zákon č. 292/2013 Sb.)

2.2 Mezinárodní úroveň

2.2.1 Úmluva o právech osob se zdravotním postižením

Změna přístupu k osobám duševní poruchou, včetně osob zbavených nebo omezených ve způsobilosti k právním úkonům, je výsledkem dlouhodobého procesu uvědomování si práv osob s postižením, které se odráží v Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením. Tato úmluva je dokumentem OSN přijatá v roce 2006 v New Yorku, který vstoupil v platnost dne 28. října 2009 (Sbírka mezinárodních smluv pod č. 10/2010 Sb., m.s.). Úmluva je významným právním předpisem, neboť na základě článku 10 Ústavy České republiky má aplikační přednost před českými zákony.

Úmluva definuje osoby se zdravotním postižením jako osoby *„jež mají dlouhodobé fyzické, duševní, mentální nebo smyslové postižení, které v interakci s různými překážkami může bránit jejich plnému a účinnému zapojení do společnosti na rovnoprávném základě s ostatními.“* (Článek 1 Úmluvy) Úmluva je postavena na několika základních zásadách –

dodržování lidských práv všemi osobami, podporovat úctu k přirozené důstojnosti, svoboda volby, rozhodování, rovnost příležitostí, přístupnost, rovnoprávnost žen a mužů. Obsahuje 50 článků. Na tyto články navazuje nový právní rámec opatrovnictví a právního jednání osob s duševní poruchou (MPSV, 2019).

Úmluva obsahuje nejvyšší standard ochrany práv osob s postižením a je společným východiskem pro národní instituce opatrovnictví

2.2.2 Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Dokument přijala v roce 1993 Česká republika. O problematice zásahů do způsobilosti k právním úkonům pojednávají zejména články 5 a 6 a 8.

2.2.3 Deklarace o duševním zdraví pro Evropu

Dokument byl přijatý v roce 2005 ministry zdravotnictví členských států v evropském regionu WHO. Je zde definováno, že *„duševní zdraví a pocit duševní pohody jsou podstatné pro kvalitu života a produktivitu jedinců, rodin, komunit a národů tím, že umožňují vést užitečný život a stát s tvůrčími a aktivními občany“*. Ministři se zavázali prosazovat politiku duševního zdraví a legislativu, která stanoví standardy aktivit duševního zdraví a obhajuje lidská práva osob s duševní poruchou (EUR/04/5047810/6).

Mezi další dokumenty patří například Standardní pravidla zrovnoprávnování příležitostí s postižením, Doporučení Rady Evropy o zásadách ochrany nezpůsobilých dospělých osob apod.

3 Omezení svéprávnosti

Po vysvětlení základní terminologie mého tématu a stručném shrnutí úpravy de lege lata se budu věnovat institutu omezení svéprávnosti v právní platné úpravě.

3.1 Podmínky omezení svéprávnosti

Dle § 55 odst. 1 občanského zákoníku: „K omezení svéprávnosti lze přistoupit jen v zájmu člověka, jehož se to týká, po jeho zhlédnutí a s plným uznáváním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti. Přitom musí být důkladně vzaty v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti.“ (Zákon č. 89/2012 Sb., NOZ) „Omezit svéprávnost člověka lze jen tehdy, hrozila-li by mu jinak závažná újma a nepostačí-li vzhledem k jeho zájmům mírnější a méně omezující opatření.“ (§ 55 odst. 2 NOZ)

Z výše uvedeného je patrné, že pro omezení svéprávnosti musí být splněny určité podmínky, a to (Kindl, Rozehnal, 2019, str. 52):

- Omezení svéprávnosti musí probíhat pouze v zájmu ochrany člověka, soud nikoho neomezí ve svéprávnosti ve prospěch jakékoli třetí osoby.
- Aby nedošlo pouze k formálnímu rozhodnutí, musí soudce člověka zhlédnout a osobně se přesvědčit, že je tento zásah nutný.
- Během rozhodování musí soudce dbát na ochranu práv omezovaného a jeho osobní ojedinečnost.
- Okruh právních jednání, ve kterých má být člověk omezen, by měl být přiměřený jeho schopnostem se o sebe se postarat, či. nepostarat.
- Vznik hrozby závažné újmy, pokud by k omezení svéprávnosti člověka nedošlo.
- Omezení svéprávnosti je krajním prostředkem pro ochranu osobnosti a soud k němu může přistoupit jen ve výjimečných případech.

Melzer uvádí, že „ochranou člověka se rozumí především ochrana jeho osoby, důstojnosti a majetku. Hlavním úkolem omezení svéprávnosti je tedy ochrana omezovaného, nikoli jeho okolí a třetích osob, i když i ty mohou být omezením svéprávnosti posuzovaného nepřímo chráněny. Aby se soud mohl dostatečně přesvědčit o nutnosti omezení svéprávnosti, měl by

posuzovaného vyslechnout. Od toho lze upustit pouze, pokud posuzovaný výslechu vůbec není schopen, případně pokud by kvůli výslechu hrozila újma na jeho zdravotním stavu.“ (Melzer, Tégl, 2013, str. 436 – 437) Zajímavým rozsudkem je i rozhodnutí soudu v Plzni, které konstatuje, že „jestliže soudce prvního stupně meritorně rozhodne ve věci svéprávnosti člověka bez toho, aby člověka osobně zhlédl, nejde bez dalšího o takové procesní pochybení, které má za následek zrušení rozsudku a vrácení věci soudu prvního stupně k novému projednání. Ke zrušení rozsudku dojde jen tehdy, když z obsahu spisu, zejména z ostatních provedených důkazních prostředků, není jasně patrné, jaký je stav posuzovaného, a je proto třeba připustit, že osobní zhlédnutí posuzovaného přímo vyřizujícím soudcem by mohlo vést k jinému rozhodnutí ve věci samé.“ (Usnesení KS v Plzni ze dne 31. 3. 2014 sp. zn. 18 Co 88/2014)

3.2 Průběh řízení o omezení svéprávnosti

Řízení o omezení svéprávnosti náleží do řízení nesporných, která jsou upravena v zákoně o zvláštních řízeních soudních. Tato rozhodnutí mají konstitutivní charakter, upravují vztahy účastníků do budoucna (Wipplingerová, Zahradníková, Spurná, 2014, str. 12-13). Předpokladem pro rozhodnutí o opatrovnictví je zbavení způsobilosti k právním úkonům nebo alespoň jeho omezení. V České republice probíhá dvojí soudní řízení, a to řízení o způsobilosti k právním úkonům a řízení opatrovnické.

Při řízení o svéprávnosti je věcně příslušný okresní soud a místně příslušný je obecný soud posuzovaného člověka, a to znamená soud, v jehož obvodu má posuzovaný člověk bydliště. V případě, že by měl posuzovaný člověk bydliště na více místech, byly by místně příslušné všechny okresní soudy, v jejichž obvodu bydlí s úmyslem zdržovat se trvale. V případě, že je posuzovaný člověk umístěn v místě sociálních služeb, je místně příslušný soud, v jehož obvodu se nachází. Speciální vlastností v řízení o svéprávnosti je, že i v případě nového řízení, které se týká omezení svéprávnosti, změny či jejího vrácení, jde o jediné řízení. V tom případě se posuzuje místní příslušnost v době původního řízení (Křiváčková, Hamuláková, Tintěra, 2015, str. 65-66). Uvedené soudní řízení lze započít s návrhem, ale i bez návrhu. V případě, že je proces zahajován soudem, zahajuje se z moci úřední. V praxi je to nejčastěji v případě, že se soud dozví o nějakém podnětu – že existuje důvod omezení svéprávnosti, avšak nikdo jej nepodává. Není k tomu oprávněn.

Na soud se může obrátit i osoba, která by omezením svéprávnosti byla dotčena na svých právech – byla by tímto omezena. Rozhodnutí soudu směřuje k subjektu, který je omezen na svéprávnosti. Subjekty, o kterých se v řízení rozhoduje, jsou posuzovaný a navrhovatel. Případně do řízení může vstoupit i státní zastupitelství (Svoboda, Tlášková, Vláčil a kol, 2015, str. 90 – 95).

Pokud není řízení o svéprávnosti zastaveno pro nedoložení důkazů (například lékařské zprávy), řízení pokračuje. Soud stavoví usnesením opatrovníka, ale nikdy nemůže být navrhovatel jmenován opatrovníkem pro řízení. Pokud posuzovaný člověk chce, je možné zvolit zástupce bez souhlasu opatrovníka. Navrhovatel opět nemůže být zástupcem.

Soud nejprve zahájí řízení o způsobilosti k právním úkonům a poté řízení opatrovnické. Výstupem je rozsudek, ve kterém soudu osobu zbaví způsobilosti. Důsledkem zbavení je to, že dospělá osoba je zbavena možnosti činit veškeré právní úkony, a to má dopad nejen na veřejnoprávní, ale zasahuje i do jiných oblastí – rodinných i pracovněprávních vztahů. Osoba zbavené způsobilosti ztrácí různá základní práva a svobody – například rodičovskou zodpovědnost, volební právo, nemůže být osvojitelem, nemůže pořídit závěť, nemůže sama uzavřít pracovní smlouvu. Osoba omezená způsobilosti nebo omezená ve způsobilosti k právním úkonům může uzavřít sňatek se souhlasem soudu (Juríčková, Ivanová, Filka, 2014, str. 61-62).

V návrhu na zahájení řízení je nutno vylíčit všechny podstatné skutečnosti a doložit důkazy, které považuje navrhovatel za nutné. Návrhem však soud není vázán. Zákon o zvláštních řízeních soudních dává soudu možnost uložit navrhovateli, povinnost předložit do přiměřené lhůty lékařskou zprávu. V případě, že není lékařská zpráva předložena, soud zastaví řízení. Judikatura se na uvedené dívá následovně *„je dáno na uvážení soudu, zda zvolí či nezvolí postup dle § 186 odst. 2 občanského soudního řádu, tj. že uloží navrhovateli, pokud jim není státní orgán nebo zdravotnické zařízení, aby do přiměřené lhůty předložil lékařské vysvědčení o duševním stavu vyšetřovaného s tím, že soud řízení zastaví, nebude-li vysvědčení předloženo. Soud nebude požadovat předložení lékařského vysvědčení tam, kde by se zdál podle okolností případu takový požadavek zbytečný, nebo když by jiné okolnosti nasvědčovaly tomu, že je v obecném zájmu, aby řízení bylo provedeno (kde by mohlo dojít k ohrožení života a zdraví jiných osob).“* (Rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 6 Co 651/64 z 8. 12. 1964)

3.3 Schéma systému opatrovnictví

Do systému opatrovnictví vstupují různí aktéři. Jedná se o fyzické nebo právnické osoby, které podaly návrh nebo podmět na zbavení způsobilosti k právním úkonům. Dále pak fyzické osoby, které potřebují pomoc a podporu od druhých osob. Zástupci společenských institucí, kteří budou v soudním řízení rozhodovat o poskytnutí opatrovnictví (například lékaři, soudní znalci)

Těžištěm v systému opatrovnictví jsou následující procesy: proces zbavení způsobilosti nebo omezení způsobilosti, proces ustanovení opatrovníka, proces výkonu opatrovnictví, proces ukončení opatrovnictví (Juríčková, Ivanová, Filka, 2014, str. 61-62).

Jak již bylo zmíněno, účastníky řízení o svéprávnosti jsou navrhovatel a ten, o jehož právech má být v řízení jednáno. Jeho příbuzní, manžel apod. Jestliže je posuzovaná osoba rodičem nezletilého dítěte, je účastníkem řízení také druhý z rodičů. Nezletilému dítěti pak soud určí kolizního opatrovníka.

Zákon zakotvuje, že o posuzované osobě musí soud v řízení o svéprávnosti vždy jmenovat opatrovníka bez ohledu na to, jestli si zvolí zmocněnce. Opatrovníkem soud jmenuje zpravidla osobu blízkou či jinou vhodnou, a souhlasí-li s tím advokát (§ 29 odst. 4 OSŘ). K naplňování funkce opatrovníka se soud vyjádřil následovně : *„pokud opatrovníka ustanoví soud, odpovídá za to, že opatrovník bude hájit práva a oprávněné zájmy účastníka řízení. Má přitom povinnost zprostit opatrovníka jeho funkce pokud zjistí, že opatrovník svoji funkci v řízení buďto nevykonává fakticky vůbec, anebo zcela nedostatečně. Postup, kdy je soudem ustanoven a poté tolerován nedostatečně činný opatrovník, je nepřípustný formalismus, který ve svém důsledku popírá právo zastoupeného účastníka na spravedlivé řízení. Nerespektování pravidel ze strany obecného soudu je porušením ústavně zaručených práv ve smyslu čl. 5, čl. 36, čl. 38 odst. 2 Listiny“.* (Nález Ústavního soudu ze dne 22. 11. 2012, sp. zn. II. ÚS 194/11.)

Zmocněncem si může posuzovaný zvolit advokáta, notáře, odbornou organizaci, jejíž je členem či jakoukoli jinou fyzickou osobu, která je plně svéprávná.

Usnesení o zahájení řízení bez návrhu se doručuje všem účastníkům do vlastních rukou. Je-li osoba, již omezuje nebo vrací svéprávnost, advokátem, notářem, soudním exekutorem, soudem, státním zástupcem, insolvenčním správcem, mediátorem, znalcem nebo

tlumočnickem, doručuje se stejnopis na zahájení řízení také ministru spravedlnosti a příslušné komoře (Lavický a kol., 2015, str. 117).

V samotném řízení o svéprávnosti soud ze zákona vyslechne posuzovaného, znalce, ošetřujícího lékaře posuzovaného, jeho opatrovníka a provede důkazy. Platí zde vyšetřovací zásada. K uvedenému se vhodně vyjadřuje Nejvyšší soud, když uvádí „*při rozhodování o omezení způsobilosti k právním úkonům se musí důsledně uplatňovat subsidiarita tohoto opatření. V případech rozhodování o omezení způsobilosti k právním úkonům je soud povinen identifikovat v konkrétním případě se uplatňující konkurující právo nebo zájem chráněný ústavním pořádkem, kvůli níž má dojít k omezení svrchu označených základních práv osoby, již má být omezena způsobilost k právním úkonům. V souvislosti s tímto je soud povinen zajistit úplná a spolehlivá zjištění o osobních poměrech omezovaného, tedy jak se projevuje při sociálním kontaktu se členy občanské společnosti, jak se stará o potřeby své a své rodiny, jak hospodáří s finančními prostředky. Znalecký posudek je v takovém řízení závažným důkazem, nesmí být však důkazem jediným.*“ (Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2012, sp. zn. 30 Cdo 356/2012) Není-li možno posuzovaného vyslechnout bez újmy pro jeho zdravotní stav, může soud od jeho výslechu upustit, avšak musí posuzovaného vždy vidět (§ 36 zákona o zvláštních řízeních soudních). Jedna z nejvýznamnějších oblastí řízení je oblast provádění důkazů. V praxi se zpravidla jedná o výslechy svědků – poskytovatelé sociálních i jiných služeb, podání vysvětlení ošetřujícího lékaře. Jako podklady mohou sloužit zprávy od zaměstnavatele, ze školy apod. Ve všech případech není nutností zajistit posudek znalce.

Ustanovení § 38 odst. 4 ZŘS stanoví, že „*rozhoduje-li soud o prodloužení doby omezení svéprávnosti a je-li zjevné, že se stav posuzovaného oproti rozhodnutí o omezení svéprávnosti či poslednímu rozhodnutí o prodloužení nezměnil, může upustit od provedení důkazu novým znaleckým posudkem a výslechem znalce a nahradit je jiným důkazem, zejména písemnou zprávou ošetřujícího lékaře ve spojení s naposledy vypracovaným znaleckým posudkem. Výslech znalce, který jej vypracoval, se v daném případě nevyžaduje*“ (Občanský soudní řád)

V řízení o svéprávnosti soud rozhoduje o věci samé rozsudkem, svéprávnost je tedy zde vrácena nebo zamítána. Rozhodnutí soudu je vymezeno negativně – výčtem toho, co je již posuzovaný činit nemůže. Rozsudek o omezení svéprávnosti obsahuje i dobu, na kterou je svéprávnost omezena. Nejvyšší soud v dané věci rozhodl „*rozhodnutí, jímž se zrušuje původní nesprávné rozhodnutí, má zpětnou účinnost v tom směru, že se po jeho právní moci hledí na osobu, jež byla dříve zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo omezena ve způsobilosti*

k právním úkonům, jako by nikdy nebyla zbavena způsobilosti k právním úkonům. Dojde-li v takovém případě ke zrušení původního rozhodnutí o zbavení způsobilosti k právním úkonům, je ovšem účinný ke dni, k němuž byla dotčená osoba nesprávně zbavena způsobilosti k právním úkonům. (Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 1969, sp. zn. 2 cz 1/69)

Řízení ve věcech o nesprávnosti je osvobozeno od poplatků. Náklady nese stát. Stát však neplatí náklady na právní zastoupení (Polišenská a kol., 2016, str. 62-66).

3.4 Jmenování opatrovníka

Vydání rozsudku o omezení svéprávnosti musí soud ustanovit hmotněprávního opatrovníka. Soud bere v potaz potřeby opatrovance, podněty, které pochází od jeho blízkých osob (Křiváčková, Hamuláková, Tintěra, 2015, str. 60-61).

3.4.1 Jmenování opatrovníka na základě předběžného opatření

V případě existence předběžného opatření, která je určena být opatrovníkem podat návrh soudu, aby byla za opatrovníka soudem určena. V případě, že by nebyl návrh podán, soud zajistí stanovisko osoby určené v předběžném prohlášení za opatrovníka. V případě, že návrh podán byl, ověřuje se osoba k tomuto určená. Vždy se totiž musí brát na zřetel možnost, že pořizovatel v mezidobí prohlášení odvolal, případně učinil novější, ve kterém za budoucího opatrovníka označil někoho jiného (Melzer, Tégl, 2013, str. 449 – 451). U předběžného opatření se ověřuje, zda bylo pořizeno ve formě listiny soukromé či veřejné. Pokud je sepsáno ve formě listiny veřejné, musí být údaje o opatrovníkovi zapsány v neveřejném seznamu vedeném Notářskou komorou, díky tomu jsou tyto údaje považovány za správné. Z toho vyplývá, že při zahájení řízení o omezení svéprávnosti soud požádá Komoru o údaje, které se týkají osoby posuzovaného a jeho případného předběžného prohlášení.

Soukromé listiny se nikde neevidují. Soud se o její existenci může dozvědět pouze sdělením posuzovaného či jeho blízkých osob (rodina, přátelé) (Lavický a kol. 2014, str. 307-309).

3.4.2 Jmenování opatrovníka bez předběžného opatření

V případě, že není opatrovník jmenován bez předběžného opatření, soud jmenuje někoho jiného. Opět zde bere v potaz přání opatrovance, přihlíží k osobám blízkým. Soud judikoval, že „není žádoucí, aby v řízení o svéprávnosti hmotněprávní opatrovník vykonával zároveň i

funkci procesního opatrovníka, neboť v takovém případě by bylo nutno posuzovanému ještě ustanovit kolizního opatrovníka“. (Usnesení KS v Plzni ze dne 27. 5. 2015, sp. zn. 13 Co 188/2015) Výběr osoby opatrovníka je zásadní. Pokud se nejedná o správu jmění, může být soudem jmenován opatrovanci jen jeden opatrovník. Je možný několik variant volby opatrovníka. Může být ustanoven pouze jeden opatrovník, který se bude starat jak o osobu opatrovance, tak i o jeho majetek. Další možností je, že opatrovanec bude mít ustanovených více opatrovníků. Jeden opatrovník se bude starat o osobu opatrovance a druhý opatrovník či opatrovnici o jeho majetek. V tomto případě bude opatrovník osoby jednat před soudem v záležitostech, které se týkají se majetku opatrovance.

Ústavní soud judikoval, že *„pokud byla soudem ustanovena jako opatrovnice soudní úřednice, která je zaměstnána u téhož soudu, pak tento postup správným shledat nelze. Jak bylo v dřívějších rozhodnutích Ústavním soudem dovozeno, bylo především namístě zjistit, jestli stěžovatele nemůže zastupovat osoba jemu příbuzná. Opatrovník je osobou, která má v řízení hájit práva a oprávněné zájmy účastníka, kterého zastupuje. Při ustanovení opatrovníka je proto třeba přísně vážit, aby nedošlo ke kolizi zájmů zástupce a zastoupeného. Nelze očekávat, že podřízený pracovník soudu jako opatrovník účastníka řízení ve věci řešené tímtož soudem bude brojít proti postupu a rozhodnutí soudu, a to i kdyby byl evidentně vadný“.* (Nález ÚS ze dne 13. 9. 2007, sp. zn. II. ÚS 303/05)

3.5 Povinnosti opatrovníka

Povinnosti opatrovníka jsou zakotveny v ustanovení § 471 odst.3 občanského zákoníku. Jedná se o základní povinnosti – být s opatrovancem neustále v kontaktu, chránit jeho zájmy, projevovat o opatrovance skutečný zájem a jeho zájmy chránit. Opatrovník dále vysvětluje všechna rozhodnutí, která za opatrovance činí. Mezi další povinnosti, které jsou na opatrovníka kladeny, je respektování názorů opatrovance a nesmí se chovat v rozporu s nimi ani když byl opatrovníkem jmenován až poté, co je opatrovanec projevil. Opatrovník je povinen jednat v souladu s vyznáním a přesvědčením opatrovance. Pokud takové jednání není možné, opatrovník se musí rozhodovat podle toho, co je pro opatrovance nejlepší (§ 467 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

4 Opatrovnictví

Jak již bylo několikrát v podkladech zmíněno, právní řád obsahuje řadu ustanovení, které zajišťují ochranu práv a zájmů osob, jež nejsou schopny samy ji zajistit. Mezi tyto instituce řadíme poručenství a opatrovnictví. Pro naše podklady je stěžejní opatrovnictví. Důvody pro jmenování opatrovníka stanoví zákon celou řadu. Někdy je vázáno na určité zákonem předvídané skutečnosti a jindy nějaká řízení s časově omezenou věcí. Opatrovnictví se týká nezletilých jedinců, pro naše podklady je stěžejní opatrovnictví veřejné.

Pro veřejného opatrovníka na rozdíl od opatrovníka soukromoprávního jsou významné i správní předpisy, které regulují jeho postupy. Jedná se o správní řád (Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád), dále zákon o obcích (Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích), zákon o hlavním městě Praze (Zákon č. 131/2000 Sb., o Hl. Městě Praha), zákon o krajích (Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích). Samostatný zákon, který by upravoval veřejné opatrovnictví, v českém právním řádu nenalezneme.

4.1 Veřejné opatrovnictví

Veřejným opatrovníkem se v praxi nejčastěji stává obec, pod kterou spadá pobytové zařízení, které poskytuje služby osobám nebo v jaké obci má opatrovanec trvalé bydliště. Soud se řídí při jmenování opatrovníku legislativně vymezenými pravidly, které jsme si nastínili výše. Posloupnost při hledání opatrovníka je nastíněna v ustanovení § 471 odst. 3 občanského zákoníku *„Způsobilost být veřejným opatrovníkem má obec, kde má opatrovanec bydliště, anebo právnická osoba zřízená touto obcí k plnění úkolů tohoto druhu; jmenování veřejného opatrovníka podle jiného zákona není vázáno na jeho souhlas.“*. (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník) Jak už bylo několikrát uvedeno, před jmenováním opatrovníka musí dojít ke zhlédnutí člověka, jemuž má být opatrovník přiznán. Smyslem tohoto ohledání je zajištění přání a potřeb člověka (§ 62 občanského zákoníku). Opatrovníkem se na základě ustanovení § 63 občanského zákoníku nemůže stát osoba, která nemá právní osobnost a je nezpůsobilá jednat, jejíž zájmy by byly v rozporu se zájmy osoby svěřené, provozovatele zařízení, kde opatrovanec pobývá nebo které mu poskytuje službu nebo osobu závislou na takovém zařízení.

Při jmenování opatrovníkem má přednost vždy osoba, kterou si opatrovanec určí, případně soud hledá vhodnou osobu mezi příslušníky rodiny. Není-li to možné je stanoven opatrovník veřejný – obec.

4.1.1 Obec jako veřejný opatrovník

Občanský zákoník svěřil obcím funkci veřejného opatrovníka a navázal tím na úpravu § 27 odst. 2,3 občanského zákoníku z roku 1964, kdy bylo stanoveno, že *„zákonným zástupcem fyzické osoby, která byla rozhodnutím soudu zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo jejíž způsobilost k právním úkonům byla rozhodnutím soudu omezena, je soudem ustanovený opatrovník, přičemž nemůže-li být opatrovníkem ustanoven příbuzný fyzické osoby ani jiná osoba, která splňuje podmínky pro ustanovení opatrovníkem, ustaví soud opatrovníkem orgán místní správy, popřípadě jeho zařízení, jestliže je oprávněno vystupovat svým jménem“*. (Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník)

Problémy v předchozí úpravě představoval pojem „orgán místní správy, kde bylo sporné, jestli může být opatrovníkem orgán obce nebo obec jako právnická osoba. Ani judikatura v tomto směru nebyla jednotná. Některé judikáty uváděly, že orgánem místní správy ve smyslu občanskoprávního ustanovení není obec, jiné se klonily k tomu, že opatrovníkem je orgán obce. Převažovaly názory, že opatrovníkem má být ustanovována obec a nikoliv její orgán, neboť právní subjektivitu má obec a výkon funkce opatrovníka spočívá v provádění právních úkonů za opatrovance, což vyžaduje právní subjektivitu. Sporné bylo i to, zda taková činnost spadá do samostatné nebo přenesené působnosti (Vedral, 2019). Obcí se rozumí starosta nebo jiný jím pověřený zaměstnanec obce. Tento zaměstnanec musí splňovat odborné předpoklady, tedy nově musí mít i zkoušku odborné způsobilosti (vyhláška č. 173/2017 Sb., kterou se mění vyhláška č. 512/2002 Sb., o zvláštní odborné způsobilosti úředníků územních samosprávných celků, ve znění pozdějších předpisů).

Současné ustanovení § 471 odst. 3 občanského zákoníku uvádí, že *„způsobilost být veřejným opatrovníkem má obec, kde má opatrovanec bydliště anebo právnická osoba zřízená touto obcí k plnění úkolů tohoto druhu: jmenování veřejného opatrovníka podle jiného zákona není vázáno na jeho souhlas“*. (Zákon č. 89/2012 Sb., NOZ) V uvedeném ustanovení vyšel zákonodárce z principu, že soud, který rozhoduje o jmenování opatrovníka, musí opatrovance vidět, je soudce. Opatrovance však může zhlédnout i

vyšší soudní úředník nebo asistent soudce zejména tehdy, kdy tomu brání překážka na straně opatrovance, nikoli na straně soudu. Není-li vhodné osoby, kterou by soud jmenoval opatrovníkem, jmenuje opatrovníka veřejného. Tím je obecní úřad s rozšířenou působností, ve které má opatrovanec bydliště. Jde-li o opatrovníka člověku neznámého pobytu, je místně příslušný ke jmenování opatrovníka soud, v jehož obvodu má opatrovanec majetek, podle téhož kritéria by měl být určen i veřejný opatrovník (Kindl, Rozehnal, 2019, str. 285). Otázka bydliště je velmi důležitá. Každá obec důrazně hlídá, že hledisko bydliště člověka bude při ustanovení veřejného opatrovníka respektováno. Zamezí se tím situacím, kdy se opatrovníkem stane obec dle trvalého pobytu, kde se člověk skutečně dlouhodobě nezdržuje. Bydliště má odrážet reálné místo pobytu. Nebylo by možno vykonávat opatrovnictví, kdyby byla mezi opatrovancem a opatrovníkem velká vzdálenost.

Jmenování veřejného opatrovníka osobě, jejíž poměry to vyžadují, se pokládá až za poslední možnost, pokud všechny předchozí možnosti selžou. Potencionálně mohou činnost veřejného opatrovníka vykonávat všechny obce a i když tomu fakticky zřejmě nikdy nedojde, de iure je možné, neboť tato přenesená působnost občanským zákoníkem svěřena všem obcím. Na základě výše uvedeného ustanovení se počítá s tím, že způsobilost být veřejným opatrovníkem má nejen obec, ale i právnická osoba touto obcí zřízená k plnění úkolů tohoto druhu. Bližší specifikace však zákonem uvedena není.

Výkon veřejného opatrovníka nelze označit jako výkon státní moci. Činnost obce jako veřejného opatrovníka, která je přenesenou působností, podléhá jako jiná agenda v přenesené působnosti, kontrole, resp. dozoru obecního zřízení. Podle § 19 kontrolního řádu (Zákon č. 255/2012 Sb., kontrolní řád) je při kontrole výkonu státní správy kontrolující oprávněn ukládat opatření k odstranění nebo prevenci nedostatků zjištěných kontrolou, přičemž opatření k odstranění nebo prevenci nedostatků zjištěných kontrolou se uvede v protokolu o kontrole.

Soud musí při ustanovování opatrovníka dodržet všechny podmínky posloupnosti jmenování. Opatrovníka lze člověku jmenovat výhradně jen tehdy, pokud to vyžaduje buď jeho zájem, anebo zájem veřejný. Jestliže však soud omezí člověka ve svéprávnosti, pak podle § 61 přímo v rozhodnutí o omezení svéprávnosti opatrovníka jmenuje vždy (Zákon č. 255/2012 Sb., kontrolní řád). Jmenování obce veřejným

opatrovníkem není vázáno na její souhlas. Obec se stane veřejným opatrovníkem na základě této skutečnosti. V první řadě se jedná o rozhodnutí soudu o jmenování obce veřejným opatrovníkem, kdy se o tomto dozví doručením. Výkon opatrovnictví však začíná až usnesením o zahájení řízení ve věcech opatrovnictví člověka a usnesení o přiřazení obce jako účastníka řízení ve věcech opatrovnictví člověka. Samotný výkon pak začíná jmenováním do řízení ve věcech opatrovnictví člověka.

Veřejné opatrovníci vykonávají za opatrovance tyto činnosti (Juríčková, Ivanová, Filka, 2014, str. 128):

- Provádějí sociální šetření u nového opatrovance
- Zajišťují opatrovanci základní potřeby pro život
- Spolupracují se soudy, zdravotnickými zařízeními, bankami a dalšími institucemi.
- Jsou v přímém kontaktu s opatrovanci a jeho rodinou
- Poskytují profesní rady o výkonu opatrovnictví
- Vedou spisovou dokumentaci o opatrovanci
- Vykonávají i jiné situační činnosti.

4.1.2 Veřejné opatrovnictví v nálezů Ústavního soudu

Ústavní soud vydal v červenci 2007 nález č. 995/07, který se vyslovil, „že je to právě stát, který má být zodpovědný za osoby zbavené ve způsobilosti k právním úkonům. Pokud se nenajde soukromá osoba, která bude hájit zájmy omezované osoby, je to pak právě stát, který má o osobu pečovat a hájit její práva. Právě stát se má starat o ochranu základních práv. Ústavní soud v daném nálezů připomněl, že je třeba na obec pohlížet jako na ten daný orgán místní správy, který je součástí státu, doslova organizační součástí státu. Má se tedy pak za to, že výkon opatrovnické funkce obce je výkon přenesený, nikoliv samostatné působnosti obce. Toto hledisko musí v podmínkách demokratického právního státu nutně převážít nad problematickým pohledem ryze civilistickým, jak byl prezentován v dosavadní judikatuře obecných soudů, a rovněž nad shora citovaným ustanovením § 8 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve

znění pozdějších předpisů, při jehož přijetí zákonodárce, jak shora uvedeno, jistě nezvažoval všechny zvláštní situace, kdy je obec pověřována výkonem pravomocí.“
(Nález Ústavního soudu č. 995/07 ze dne 10. 7. 2007)

4.2 Financování veřejného opatrovnictví

Financování veřejného opatrovnictví je řešeno odděleně v rámci zákona o státním rozpočtu ČR, a to od roku 2017. Dosud se počítá s částkou 350 milionů korun. Obec vykonávající funkce veřejného opatrovníka by měla mít možnost získat v rámci příspěvku na přenesenou působnost částku 29 000 Kč na osobu pod opatrovnictvím za rok. Zároveň došlo k posílení agendy opatrovnictví na krajských úřadech. V souvislosti s tímto je nastaven nový monitoring obcí, kde opatrovnictví vykonávají. Dlouhodobým problémem obcí, které poskytují veřejné opatrovnictví byla situace pobytových služeb. Jak již bylo zmíněno, vychází se z trvalého bydliště opatrovance. Obec však může uzavřít o výkonu této funkce veřejnoprávní smlouvu, čímž dojde k přenesení výkonu opatrovnictví. Uvedené judikoval i Ústavní soud, v němž se v krátkosti vyjádřil k možnosti využití tohoto mechanismu veřejnoprávní smlouvy, a to i v případě veřejného opatrovnictví (NÁLEZ Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2963/15 ze dne 17. 8. 2016).

4.3 Agenda výkonu veřejného opatrovníka

Správa veřejného opatrovnictví spadá do přenesené působnosti, proto jsou na ni kladeny vysoké nároky. Vše se řídí ust. § 17 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož se zakládá spis v každé věci, tj. i v agendě veřejného opatrovnictví a zde je určeno, co má spis obsahovat:

- *Uložení originálu občanského průkazu opatrovance ve spisu: opatrovník řádně uschová občanský průkaz opatrovance, aby jej chránil před zničením, poškozením a především před zneužitím. U každého opatrovance je však nutné individuálně posoudit míru potencionálního nebezpečí spojeného s tím, že by měl svůj OP k dispozici. O uložení OP provede veřejný opatrovník záznam do spisu s uvedením důvodů, proč tak učinil.*

- *Skartační znak a lhůta u spisové dokumentace:* Tvorba spisového plánu je vždy v kompetenci jednotlivých obcí, které si ho vytvářejí podle svých provozních potřeb. Zpravidla se jedná o lhůtu 15 let.
- *Záznamy o průběhu výkonu veřejného opatrovnictví:* zde zapisuje veřejný opatrovník veškerý kontakt s opatrovancem. Uvádí se vždy datum a čas jakéhokoliv právního úkonu.

Přechod opatrovnictví a s tím spojená administrativa: Ohledně předání spisu v případě, kdy dojde k ukončení veřejného opatrovnictví při přechodu opatrovnictví (rozhodnutím soudu) na jinou obec nebo fyzickou osobu, je zpracován předávací protokol, kde musí být výčet předávaných dokumentů. Je vhodné předat pouze zásadní dokumenty v originále, přičemž obec si pro svou potřebu vyhotoví kopie předávaných originálních dokumentů (pro případné pozdější dokazování). Mezi zásadní dokumenty patří: listina opatrovníka a rozsudek soudu, smlouvy (nájemní, úvěrové, o založení účtu, pracovní, na sociální služby atd.), registrační listy od lékařů, nabývací listiny, doklady o příjmech (výměry důchodu) apod. Dále je vhodné vyhotovit dokument se základními informacemi o opatrovanci a jeho situaci (např. osobní list opatrovance). V této souvislosti je nutné připomenout povinnost vyhotovit soupis spravovaného jmění. Prvotní soupis spravovaného jmění, který opatrovník vyhotoví do 2 měsíců od převzetí funkce a konečný soupis, který je potřeba vyhotovit v případě skončení funkce či při úmrtí opatrovance dle ust. § 485 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (Juríčková, Ivanová, Filka, 2014, str. 108).

Občanský zákoník ustanovuje rovněž opatrovnickou radu (§ 472 a násled. občanského zákoníku). Je-li v konkrétním případě opatrovnická rada zřízena, přechází na ni část kompetencí soudu při dohledu nad výkonem opatrovnictví a také část kompetencí při vydávání souhlasů s rozhodnutím nebo právním jednáním opatrovníka. Není-li zvolena opatrovnická rada ani jmenovaná jedna osoba k vykonávání její působnosti, schvaluje opatření opatrovníka stran opatrovance nebo jeho jmění soud (§ 482 odst. 2 občanského zákoníku).

Opatrovník vykonává ve své funkci běžných a neběžných právních úkonů. Opatrovník nikdy není oprávněn jednat za opatrovance ve věcech vzniku a zániku manželství, výkonu rodičovských práv, pořízení pro případ smrti či prohlášení o vydědění (§ 458

NOZ). Opatrovník sám zajišťuje běžnou správu majetku (§ 461 NOZ), rozhoduje o zásazích do integrity opatrovance bez závažných následků (§ 480 odst. 1 NOZ). Nakládání s majetkem opatrovance v hodnotě převyšující 1/3 opatrovanceva majetku, když tato třetina představuje hodnotu jen nepatrnou vč. přijetí nebo poskytnutí půjčky, úvěru nebo jistoty v této hodnotě (§ 480 odst. 2 NOZ).

Opatrovník se souhlasem opatrovnické rady rozhoduje například o změně bydliště opatrovance, rozhoduje o umístění „do uzavřeného ústavu“, zásahy do integrity opatrovance. Opatrovník se souhlasem soudu dále rozhoduje o vyslovení souhlasu se změnou osobního stavu opatrovance (toto nemá vliv na uzavírání sňatku) (§ 483 odst. 1 NOZ). Dále pak na základě ustanovení § 483 odst. 2 NOZ spravuje jmění opatrovance, zajišťuje nabytí nemovitosti opatrovance, nabytí obchodního podílu pro opatrovance, uzavření smlouvy za opatrovance zavazujícího k trvalému nebo opakujícímu se plnění. Dále rozhoduje o odmítnutí dědictví nebo jiného plnění z pozůstalosti.

Mezi výkon veřejného opatrovníka patří rovněž zajištění základních životních potřeb opatrovance. Patří sem zejména zajištění bydlení (koupě domu či bytu), uzavírání podnájemních smluv, smluv o ubytování. Smluv o dílo či uzavírání a ukončení smlouvy o poskytování pobytových sociálních služeb. Veřejný opatrovník doprovází opatrovance při nákupu potravin, oblečení, léků, jiných věcí. Vyřizuje donášku obědů, platí obědy. Opatrovanci, který je umístěn v zařízení sociálních služeb vybírá kapesné a předává je sociální pracovníci. Opatrovance umístěného v zařízení sociálních služeb pravidelně navštěvuje, zjišťuje jeho přání a potřeby a zajišťuje pobyt mimo toto zařízení. Veřejný opatrovník se obecně podílí na zdravotní péči, hradí poplatky a opakující se platby, spolupracuje se soudy a jinými institucemi. Dále je v kontaktu s opatrovanci a jeho rodinou, poskytuje jim profesionální rady (Juríčková, Ivanová, Filka, 2014, str. 108).

4.4 Ukončení výkonu opatrovnictví

Opatrovnictví dospělé osoby vzniká rozhodnutím soudu. K jeho zániku dochází buď smrtí opatrovance, nebo rozhodnutím soudu. V případě veřejného opatrovnictví může toto nastat i v případě změny opatrovníka či odvolání stávajícího opatrovníka soudem. Výkon veřejného opatrovnictví pak zaniká rozhodnutím soudu. Může jít typicky o rozhodnutí o změně opatrovníka. Může jít ale také o rozhodnutí o tom, že dospělá osoba

již nebude mít dále žádného opatrovníka. Důvodem pro to může být skutečnost, že bude využívat již jen mírnější formy odpůrných opatření. Dalším důvodem zániku výkonu funkce veřejného opatrovnictví je smrt opatrovance.

5 Opatrovnictví osobou blízkou

Důvody pro ustanovení veřejného opatrovnictví jsem zmínila výše. Nyní zmíním důvody opatrovnictví osobou blízkou. Zákon zná řadu případů ustanovení opatrovnictví (§ 943 občanského zákoníku). V některých případech se jedná o zákonem předvídatelné skutečnosti (hrozba střetu zájmů v rámci řízení o pozůstalosti), jindy na nějaká řízení (například svěření dítěte do péče, řízení o osvojení dítěte). Velmi často je opatrovnictví spojeno s časově omezenou věcí, někdy se jedná o dlouhodobější opatrovnictví.

Výběr opatrovníka osobou blízkou záleží na druhu opatrovnictví a jeho účelu. Zákon jej nedefinuje přesně. V případě, že je vybrán člověk, musí se jednat o člověka svéprávného, zletilého. Musí s výkonem funkce souhlasit. Jinak roli opatrovníka plní orgán sociálně právní ochrany dětí.

5.1 Druhy opatrovnictví

Právní úprava nad nezletilými plně svéprávnými dětmi navazuje na obecnou úpravu opatrovnictví. Zákon stanoví podmínky pro ustanovení kolizního opatrovníka následujícím způsobem „*hrozí-li střet zájmů dítěte na jedné straně a jiné osoby na straně druhé*“. (§ 943 občanského zákoníku)

V případě, že by mohlo dojít ke střetu mezi ním nebo mezi dětmi stejných rodičů. Ustanovení je velmi široké. Kolizní opatrovník může být ustanoven v případě, že střet pouze hrozí, nemusí reálně nastat. Jedná se o případy, kdy může dojít k abstraktnímu znevýhodnění dítěte. Jedná se o tyto případy:

- Rodiče nemohou dítě zastoupit v právních jednáních, které činí jako nezletilé děti, tak i jejich rodiče (například uzavření darovací smlouvy, kupní smlouvy).
- Kolizní opatrovník bude ustanoven dítěti ve všech řízeních péče soudu o nezletilé – v řízení o určení nebo popření otcovství, v řízení o osvojení.

Opatrovník se ustanovuje i v případě nečinnosti zákonného zástupce. Důvody jsou spíše subjektivní. Nečinnost rodičů musí být určité intenzity. Dále může být dítěti ustanoven opatrovník ad hoc, v případě zájmu dítěte a chránění jeho zájmů. Opatrovník se ustanovuje i pro případy, které zákon stanovuje výslovně na základě ustanovení § 878 odst. 3 občanského zákoníku. Jedná se o kolizního opatrovníka v případě osvojení,

opatrovníka pro správu jmění dítěte (rodič je v úpadku či je omezen pro správu jmění při omezení rodičovské odpovědnosti).

Povinnosti a práva opatrovníka jsou stanovena vždy soudem a jsou vymezena z hlediska účelu, pro který byl opatrovník ustanoven. Zánik opatrovnictví je relativní nebo absolutní. JE ustanoven nebo zrušen pouze soudem v rámci nesporného řízení, kde se uplatňuje zásada vyšetřovací (Hrušáková, Králíčková, Westhalová a kol., 2015, str. 276-277).

6 Výzkumná část

6.1 Metodologie výzkumu

6.1.1 Cíl výzkumu a výzkumná otázka

Hlavním výzkumným cílem je identifikovat obtíže, se kterými se osoby vykonávající roli veřejného opatrovníka nejčastěji setkávají a navrhnout mechanismy, které by jim tyto potíže pomohly překonat. Institut veřejného opatrovníka byl zvolen záměrně, neboť osoby tuto funkci vykonávající jsou profesionálové a mám tedy za to, že mají k danému cíli, nejvíce co říci.

Z hlavního cíle byly vytvořeny cíle dílčí, a to:

1. Zjistit názor veřejných opatrovníků na současné právní ukotvení institutu veřejného opatrovnictví
2. Identifikovat faktory napomáhající k dobrému výkonu veřejného opatrovnictví
3. Identifikovat úskalí znesnadňující výkon veřejného opatrovnictví
4. Zjistit možnosti umožňující zlepšení výkonu veřejného opatrovnictví

Samotná výzkumná otázkou pak zní: *Jaká jsou úskalí provázející institut veřejného opatrovnictví a jak jim předejít?*

6.1.2 Výzkumný design

S ohledem na charakter práce a stanovené cíle byl zvolen kvalitativní výzkumný design. Při tomto typu výzkumu vybírá výzkumník na počátku téma a stanovuje výchozí výzkumné otázky. Stanoví tedy dílčí cíle, ke kterým chce získat kýžené informace, jaké od svých respondentů získává prostřednictvím pokládání stanovených otázek a jejich případným rozvíjením tak, aby nebyl narušen chod řízeného rozhovoru. Na rozdíl od kvantitativního výzkumu nabízí značnou flexibilitu, např. výzkumné otázky mohou být v průběhu výzkumu, během sběru dat, někdy přímo i během analýzy dat, modifikovány nebo doplňovány. Přesto nesmí být otázky pokládány tak, aby došlo k chybným

interpretacím různých souvislostí z hlediska respondenta. Kvalitativní výzkum je tak považován za emergentní nebo pružný typ. Mimo nových otázek mohou vznikat i nové hypotézy či změny ve výzkumném plánu. Klíčové je, aby pracovník pracoval se všemi informacemi, které mohou poskytovat odpovědi na výzkumné otázky (Hendl, 2005, str. 50), ale zároveň musí chápat a přesně vědět, jak je respondent zamýšlel, k čemuž je podstatné, aby se i několikrát doptal, zda správně chápe názor respondenta a zda se z jeho strany nejedná například o ironii.

Švaříček a Šed'ová uvádějí, že: „*Podstatou kvalitativního výzkumu je do široka rozprostřený sběr dat bez toho, že by na počátku byly stanoveny základní proměnné.*“ (Švaříček, Šed'ová, 2007, str. 24). Jde tedy o to do hloubky prozkoumat určitý jev a přinést o něm maximální množství informací.

6. 2 Rizika výzkumu

Ačkoliv se to z označení „kvalitativní výzkum“ jeví jako nepravděpodobné, i z takového typu výzkumu mohou vyplynout špatné úsudky, vyhodnocení a nesprávné interpretace získaných informací. Jedním z důvodů těchto problémů je nesprávně zvolený vzorek respondentů, který svou pestrostí nezastupuje všechny kategorie obvykle zastoupené v profesní skupině zvolené k výzkumu, čímž namísto relevantní skupiny respondentů vzbuzuje dojem zkušební dotazníkové sondy kvantitativního dotazování prováděné s nízkým počtem respondentů.

Aby se zamezilo tomuto jevu, musí být respondenti vybráni tak, aby v otázkách věku, požadovaného vzdělání, let praxe a případně dalších stanovených klasifikací, zastupovali co nejširší spektrum jedinců obsažených v sumě skupiny zvolené k výzkumu.

Dalším významným úskalím je problematika rozhovoru coby výzkumné metody, neboť významně spočívá ve správném řízení hloubkového rozhovoru, zaměřeného na zjišťování konkrétních informací potřebných k výzkumu, zároveň pokládá otevřené otázky, jejichž pořadí navíc může v závislosti na plynulosti rozhovoru různě obměňovat, ale musí být zachován správný význam zjištěných informací., který bude nejen řádně interpretován tazatelem, ale bude i zároveň pochopen, a podle toho také zodpovězen dotazovaným.

Zároveň má každý dotazovaný své subjektivní názory na totožná fakta, čímž může dojít k rozrůznění původně stejných či velice podobných poznatků vyjadřovaných respondenty.

Aby se předešlo všem těmto zmiňovaným jevům, musí být dotazování prováděno disciplinovaně, s koncentrací tazatele. Tazatel musí vykazovat porozumění, ale nesmí podsouvat odpovědi a především v respondentech vzbuzovat důvěru, která je prvním krokem k ochotnému a pravdivému odpovídání respondentů.

6.3 Etika výzkumu

Samozřejmou a nezbytnou součástí výzkumu je kladení důrazu na etiku, která je neopomenutelným faktorem při zjišťování jakéhokoliv mezilidského vztahu, zvláště na profesionální úrovni. To spočívá nejprve ve vymezení hranic dotazníku, ve stanovení, kam mají otázky směřovat, aby odpovědi na ně měly skutečnou vypovídající hodnotu na zároveň, aby nezasahovaly příliš do soukromí respondentů ani osob, jichž by se odpovědi respondentů měly týkat. Tazatel musí s respondenty navázat důvěru, ale jeho řízené dotazování i dotazování doplňující nesmí překročit hranice profesionálního přístupu, který zohledňuje jako první faktor právě etickou stránku věci.

6.4 Metody sběru a analýzy dat

Jako hlavní metoda sběru dat, byly vybrány polostrukturované hloubkové rozhovory.

Polostrukturovaný rozhovor je nejčastěji používanou podobou interview. Výzkumník si nejdříve vytváří určité schéma, dle kterého následně směřuje rozhovor. Toto schéma je následně specifikováno okruhy otázek, na které se bude výzkumník dotazovat. Pořadí otázek může být flexibilně upravováno dle aktuální potřeby. Polostrukturované rozhovory mají vždy jasně vymezené tzv. jádro interview, tedy minimum témat a otázek, které je nezbytné probrat. Na toto jádro následně navazují upřesňující otázky. Ty mohou být doplňující, rozšiřující, případně vysvětlující již řečené. Tento postup umožňuje pojmout téma do hloubky a zároveň se dostat k tomu, co považuje v dané oblasti za důležité respondent (Miovský, 2006, str. 79). Pro efektivní vedení rozhovoru,

je žádoucí, aby tazatel splňoval řadu předpokladů, např. citlivost, koncentraci, disciplínu či interpersonální porozumění. Důležité jsou všechny fáze rozhovoru, na začátku je klíčové získání důvěry, na závěr zase správné ukončení, během něhož může výzkumník ještě získat podstatné informace (Hendl, 2005, str. 49).

Polostrukturované rozhovory s opatrovníky byly s jejich informovaným a písemným souhlasem nahrávány, a následně byla použita doslovná transkripce a metoda otevřeného kódování. Získané kódy byly následně klasifikovány a analyzovány. Otevřené kódování je „*poměrně univerzální a velmi efektivní způsob, jak nastartovat analýzu dat*“ (Švaříček & Šedřová et al., 2007:, str. 211). Jedná se o techniku, která byla vyvinuta v rámci analytické metody zakotvené teorie. Při otevřeném kódování je postupováno nejprve tak, že je přepsaný rozhovor rozdělen na jednotky. Nejdříve je, za tyto jednotky voleno slovo, sekvence slov či věta a ke každé takto vzniklé jednotce je přidělen nějaký kód, tedy jméno nebo označení. Při volbě kódu lze použít nejrůznější pomůcky, např. otázky typu co účastník tímto říká, co chce vyjádřit, co je tématem promluvy apod.

6.5 Výzkumné otázky

TO1: Jaké máte vzdělání a pracovní zkušenosti?

TO2: Jak dlouho působíte ve funkci veřejného opatrovníka a na jaké pozici v rámci úřadu jste zařazeni (odbor)?

TO3: Jaký máte počet opatrovanců a jaký je rozsah jejich omezení?

TO4: Jaké jsou nejčastější Vámi vykonávané úkony?

TO5: Co Vám osobně pomáhá k efektivnímu výkonu veřejného opatrovníka?

TO6: Jakou roli, dle Vašeho názoru, hraje ve výkonu veřejného opatrovnictví, právní ukotvení veřejného opatrovnictví?

TO7: Setkal(a) jste se v rámci výkonu veřejného opatrovnictví se situací, kdy jste si nebyla jistá, zda je situace právně ukotvena? Pokud ano, o jakou situaci se jednalo a jakým způsobem jste ji vyřešil(a)?

TO8: Jaké spatřujete přínosy pro institut veřejného opatrovnictví v současné právním ukotvení?

TO9: Jaké spatřujete úskalí pro institut veřejného opatrovnictví v současné právním ukotvení?

TO10: Jaké navrhuje v rámci institutu veřejného opatrovnictví změny, které by mohly případně zlepšit výkon této funkce?

6.6 Transformační tabulka

Tabulka 1: Transformační tabulka

Hlavní výzkumný cíl: identifikovat obtíže, se kterými se osoby vykonávající roli veřejného opatrovníka nejčastěji setkávají a navrhnout mechanismy, které by jim tyto potíže pomohly překonat	
Dílčí výzkumné cíle	Tazatelské otázky
DVC 1: Zjistit názor veřejných opatrovníků na současné právní ukotvení institutu veřejného opatrovnictví	TO 1: Jaké máte vzdělání a pracovní zkušenosti? TO 2: Jak dlouho působíte ve funkci veřejného opatrovníka a na jaké pozici v rámci úřadu jste zaraženi (odbor)? TO 3: Jaký máte počet opatrovanců a jaké je jejich omezení? TO 4: Jaké jsou nejčastější Vámi vykonávanémáhá k efektivnímu úkony? TO 5: Co Vám osobně pomáhá k efektivnímu

	<p>výkonu veřejného opatrovníka?</p> <p>TO 6: Jakou roli dle vašeho názoru, hraje ve výkonu veřejného opatrovnictví právní ukotvení veřejného opatrovnictví?</p> <p>TO 7: Setkal(a) jste se v rámci výkonu veřejného opatrovnictví se situací, kdy jste si nebyla jistá, zda je situace právně ukotvena? Pokud ano, o jakou situaci se jednalo a jakým způsobem jste ji vyřešil(a)?</p>
DVC 2: Identifikovat faktory napomáhající k dobrému výkonu veřejného opatrovnictví	TO 8: Jaké spatřujete přínosy pro institut veřejného opatrovnictví v současném právním ukotvení?
DVC 3: Identifikovat úskalí znesnadňující výkon veřejného opatrovnictví	TO 9: Jaké spatřujete úskalí pro institut veřejného opatrovnictví v současném právním ukotvení?
DVC 4: Zjistit možnosti umožňující zlepšení výkonu veřejného opatrovnictví	TO 10: Jaké navrhuje v rámci institutu veřejného opatrovnictví změny, které by mohly případně zlepšit výkon těchto funkcí?

6.7 Popis výběru vzorku – účelový

Účelové vzorkování umožňuje provést výběr výzkumného vzorku na základě uvážení badatele o tom, kdo by měl být dotázán tak, aby byl zodpovězen výzkumný problém. U kvalitativního výzkumu jde vždy o výběr záměrný, a to proto, aby vybrané osoby byly vhodné, tj. měly potřebné znalosti a zkušenosti z daného prostředí. Výběr je vždy „reprezentativní“, protože vybrané osoby dobře reprezentují dané prostředí a jsou schopny o něm podat pravdivou výpověď založenou na vlastních zkušenostech a znalostech (Gavora, 2000, str. 144).

Zároveň je nutné vybrat respondenty s takovými předpokladem, aby svým vzorkem obsáhli, pokud ne všechny, alespoň nejčastěji zastoupené typy jednotlivců, což se týče zejména vzdělání, věku a dobou, po kterou tito jednotlivci vykonávají svoji praxi.

6.8 Výzkumný vzorek

V tomto výzkumu jsou respondenty lidé, kteří mají profesní zkušenost z výkonu funkce veřejného opatrovníka a aktuálně tuto funkci vykonávají. Kromě tohoto kritéria nebude jiné stanoveno. Za účelem získání respondentů byly v první fázi osloveny obce, které mají zřízenou funkci opatrovníka, dále pak byli respondenti získáváni metodou sněhové koule.

Polostrukturované rozhovory proběhly celkem s deseti respondenty.

Tabulka 2: Informace o respondentech

Číslo respondenta	Věk	Vzdělání	Počet let/ měsíců praxe veřejného pracovníka
Č. 1	25	VŠ	12 měsíců
Č. 2	30	SŠ	6 roky
Č. 3	32	VŠ	5 let
Č. 4	55	SŠ	12 let
Č. 5	48	VŠ	10 let
Č. 6	37	VOŠ	7 let
Č. 7	50	SŠ	15 let
Č. 8	22	SŠ	9 měsíců
Č. 9	20	SŠ	5 měsíců
Č. 10	43	SŠ	7 let

6.9 Získaná data

Otázka č. 1: Jaké máte vzdělání a pracovní zkušenosti?

V sedmi případech byl opatrovníkem sociální pracovník obce, ve dvou případech právník obce, pouze v jednom případě vykonával opatrovník svou funkci pro obec na plný úvazek. Ukázalo se, že to souvisí s velikostí obce, která je veřejným opatrovníkem, a tedy počtem opatrovanců na dané území. V devíti z deseti případů se tedy jednalo o kumulovanou funkci. Desátý respondent, aktuálně fungující pouze jako opatrovník má však zkušenost s kumulováním funkcí z minula, může tedy tyto dvě situace porovnávat. Je však nutné zohlednit fakt, že se jedná pouze o jeden případ a není tedy možné nijak posoudit, do jaké míry zde hraje roli osobnostní nastavení daného člověka.

Co se týká vzdělání, tak 3 respondenti měli vysokoškolské vzdělání, 1 vyšší a 6 respondentů pouze středoškolské.

Otázka č. 2: Jak dlouho působíte ve funkci veřejného opatrovníka a na jaké pozici v rámci úřadu jste zařazeni (odbor)?

Délka výkonu funkce veřejného opatrovníka byla u respondentů poměrně rozmanitá, pohybovala se od 5 měsíců do 12 let. Sedm z dotazovaných svou funkci vykonává déle než pět let. V sedmi případech byl opatrovníkem sociální pracovník obce, ve dvou případech právník obce, pouze v jednom případě vykonával opatrovník svou funkci pro obec na plný úvazek.

Otázka č. 3: Jaký máte počet opatrovanců a jaký je rozsah jejich omezení?

Všichni respondenti uvedli, že skladba jejich opatrovanců, je co do rozsahu omezení svéprávnosti různorodá. Téměř všichni opatrovanci respondentů mají omezení v oblasti spravování financí. Zde se pak liší rozsah omezení a částka, se kterou mohou opatrovanci reálně hospodařit. Zastoupeny jsou pak poměrně rovnoměrně oba póly, od toho, kdy opatrovanec hospodaří s minimem, po to, kdy je osobě ponechána poměrně značná kompetence a má na starost většinu svých příjmů a výdajů, jen za občasné intervence opatrovníka. Z odpovědí respondentů vyplynulo, že míra samostatnosti v otázkách financí pak koresponduje s tím, zda opatrovanec žije v nějakém pobytovém sociálním zařízení nebo ne. V prvním případě se pak opatrovník stará o všechny výdaje

a opatrovanec fyzicky obdrží pouze nižší „kapesné“, v ostatních případech je cílem ponechat opatrovanci co největší kompetence, které je schopen zdárně zvládnout.

Všichni respondenti pak uvedli, že mají jak opatrovance, u kterých je omezení svéprávnosti, a to nejen v otázce financí, velmi rozsáhlé, to jsou pak ve většině případů již zmínění klienti pobytových sociálních zařízení, po klienty, u kterých vnímají omezení velmi malé, a jedná se spíše o drobnější podporu.

Počet opatrovanců je také různorodý. Pohybuje se od 7 do 35 opatrovaných.

Otázka č. 4: Jaké jsou nejčastější Vámi vykonávané úkony?

Zde se opět všichni opatrovníci shodují na tom, že jednak je škála úkonů, které vykonávají velmi pestrá, a jednak velmi závisí na daném klientovi. Dále zde pak hraje roli nejfrekventovanější oblast omezené svéprávnosti, tedy oblast financí, se kterou je víceméně spojena většina běžných a opakujících se úkonů. Postiženy jsou všechny oblasti, které jsou v kompetenci veřejného opatrovníka. Objevují se úkony spojené se zajištěním dokladů, zajištěním jídla a dalších potřeb či zajištění bydlení. Velmi často je žádoucí nácvik, tento úkon sice vyžaduje větší počáteční časovou a energetickou investici, ale umožňuje ponechat co největší část kompetencí opatrovanci a zároveň, v případě úspěchu, uvolňuje kapacitu opatrovníka pro jiné nezbytné úkony. I když opatrovníci zmiňují, že i když v některých oblastech dojde k nacvičení činnosti, je stále nutná alespoň minimální kontrola. Nácvik se nejčastěji týká hospodaření s penězi, realizace nákupů a obecně péče o domácnost, v některých případech je pak zahrnuta i péče o děti. Zde byla položena doplňující otázka, kdy byla zjišťována míra osobní angažovanosti samotných opatrovníků při těchto úkonech. Dva respondenti uvedli, že ač se domnívají, že někdy přesahují své vymezené kompetence, míra osobní angažovanosti je poměrně vysoká a to zejména proto, že v lokalitě nemají tyto úkony na koho delegovat. Další tři respondenti také uvedli poměrně vysokou míru osobní angažovanosti, ale ne v rámci funkce veřejného opatrovníka, ale právě sociálního pracovníka. Opět zmínili nezbytnost, ale zároveň velkou obtížnost držet mezi oběma funkcemi jasnou hranici. Což se sice většinou daří jim, ale opatrovanci, jejich okolí či veřejnost tuto hranici často nevnímají. Ostatní respondenti uvedli, že hojně využívají právě delegování a pokud je to možné, primárně dané služby pouze zprostředkovávají. Tam, kde je to žádoucí, je zprostředkována pobytová sociální služba, kde s klientem

pracuje sociální pracovník daného zařízení, v ostatních případech jsou často využívány ambulantní nebo terénní sociální služby. V případě rodin je pak velmi frekventovaná spolupráce s organizacemi nabízející sociálně aktivizační činnost pro rodiny s dětmi.

Otázka č. 5: Co Vám osobně pomáhá k efektivnímu výkonu veřejného opatrovníka?

Šest respondentů uvedlo, že v první řadě jim velmi pomáhá uvědomit si, se kterými obtížemi mohou něco dělat a se kterými ne. Tito respondenti jako příklad obtíží, se kterými se nedá nic dělat, uvádějí systémové záležitosti, ale zmiňují například i překračování lhůt, které se děje i přes opakované a průběžné upozorňování. Naopak jako oblast, kterou mohou sami aktivně měnit, vidí přímou práci s klientem a do značné míry síťování, tedy navazování kontaktu a spolupráce s dalšími institucemi a organizacemi. Čtyři z nich v oblasti práce s klientem oceňují možnost metodického vedení a obecně vzdělávání. Tyto dva body, nejen v kontextu zkvalitňování přímé práce s klientem, ale obecně jako nástroj překonávání obtíží uvedlo celkem osm respondentů. Velmi frekventovanou odpovědí, kterou uvedlo sedm dotazovaných je sdílení a podpora nadřízených. Dva respondenti nedokázali uvést nic, co by jim pomáhalo, ale tito nevidí obtíže jako příliš zásadní.

Otázka č. 6: Jakou roli, dle Vašeho názoru, hraje ve výkonu veřejného opatrovnictví, právní ukotvení veřejného opatrovnictví?

Ukotvení v zákoně vnímají respondenti jako dostatečné, ovšem čtyři uvádí, že by uvítali větší konkrétnost u některých úkonů. Šest respondentů pak zmiňuje problém s nejednoznačným výkladem některých pojmů, příkladem je právě vymezení pojmu bydliště, které si může každý soudce vyložit trochu jiným způsobem, dochází pak k situacím, kdy je faktické bydliště opatrovance poměrně vzdálené od místa běžného působení opatrovníka a je pak složité nastavit pravidelný osobní kontakt. Což už bylo zmíněno výše. Za problematické pak považují překračování stanovených termínů pro vypracování posudků soudními znalci a ve třech případech pak obecně celou délku soudních řízení.

Otázka č. 7: Setkal(a) jste se v rámci výkonu veřejného opatrovnictví se situací, kdy jste si nebyla jistá, zda je situace právně ukotvena? Pokud ano, o jakou situaci se jednalo a jakým způsobem jste ji vyřešil(a)?

Všichni respondenti uvedli, že s touto situací se ještě neseťkali.

Otázka č. 8: Jaké spatřujete přínosy pro institut veřejného opatrovnictví v současném právním ukotvení?

Největším přínosem bylo započetí platnosti nového občanského zákoníku v roce 2014. A jako pozitivum respondenti vidí uvedení práv a povinností opatrovníka v občanském zákoníku, což je pro ně jistou oporou při výkonu funkce. Tři z uvedených respondentů pak zmiňují novelizaci občanského zákoníku z prosince 2016, jejíž cílem je urychlení celého procesu soudního řízení.

Otázka č. 9: Jaké spatřujete úskalí pro institut veřejného opatrovnictví v současném právním ukotvení?

Odpovědi na tuto otázku věnovala většina respondentů značný prostor. Kromě dvou dotazovaných, kteří žádný zásadnější problém nevidí, zmiňovali ostatní různá úskalí. Ve třech případech bylo uvedeno nedostatečné metodické vedení, ve dvou kontakt s opatrovanci, kteří mají svůj skutečný pobyt ve vzdálenější lokalitě, jeden respondent uvedl, že pociťuje omezení vytyčenou pracovní dobou. Čtyři respondenti pak uvedli nedostatečnou síť institucí a organizací, jak zdravotnických, tak sociálních, na kterou by mohli klienta odkazovat a se kterou by mohli spolupracovat. Tři z nich však dodávají, že to vnímají spíše jako lokální problém. V pěti případech se odpověď týkala odporu samotných opatrovanců ke spolupráci, a to buď jako celku, včetně osoby opatrovníka nebo pouze určitých oblastí, např. odmítání zdravotní péče opatrovance či neshody ve finančních otázkách. Opatrovníci však dodávají, že s těmito obtížemi od začátku počítají a berou je jako nedílnou součást výkonu své funkce. S uvedeným bodem, na který mají podobný náhled, souvisí odpor ze strany rodiny opatrovance. Obecněji pak informovanost celé společnosti o dané problematice a výkonu funkce.

Otázka č. 10: Jaké navrhuje v rámci institutu veřejného opatrovnictví změny, které by mohly případně zlepšit výkon této funkce?

Jak už bylo dříve zmíněno, skoro polovina respondentů by uvítala větší konkrétnost u některých úkonů a lepší metodické vedení.

7 Analýza zjištěných dat

Vzhledem k tomu, že rozhovory s respondenty byly nahrávány, bylo možné se k nim kdykoliv vrátit a znovu ověřit jejich správné interpretování, což velice usnadnilo práci a také pomohlo zpřesnit výsledky.

Pro celý dotazník byly nejprve stanoveny dílčí výzkumné cíle, pro které bylo zapotřebí získat informace prostřednictvím dotazování. Aby bylo možné vytyčené cíle lépe zodpovědět, korespondoval každý vytyčený cíl s tazatelskými otázkami, jejich odpovědi k přesnému a konkrétnímu zodpovězení či k nastínění vymezených cílů směřovaly.

Prvních sedm otázek zjišťovalo názor respondentů na současné právní ukotvení institutu veřejného opatrovnictví. Zbylé tři otázky následně měly za cíl identifikovat faktory napomáhající k dobrému výkonu veřejného opatrovnictví, popsat úskalí znesnadňující výkon veřejného opatrovnictví a zjistit možnosti umožňující zlepšení výkonu veřejného opatrovnictví.

8 Shrnutí dílčích výzkumných cílů

Kvalitativního výzkumu se zúčastnilo celkem 10 respondentů, přičemž se jednalo o zástupce různého stupně vzdělání – od středoškolského přes vyšší odborné až po vysokoškolské. Tito byli různého věku a s různě dlouhou praxí v oboru – od pěti měsíců do patnácti let.

Respondenti také působí v obcích s odlišnou velikostí, což koresponduje i s počtem opatrovanců, které mají na starosti, a z toho vyplývá i procento úvazku, na který respondenti pracují. Pouze jeden respondent má jako opatrovník plný úvazek.

Omezení opatrovanců spočívá především na finanční stránce, která ovšem také podléhá rozrůzněnosti v rámci schopnosti daného opatrovance. Jedno z úskalí práce opatrovníka vyvstává v oblasti osobní angažovanosti, kdy respondenti musí překračovat své meze opatrovníka, neboť zároveň následující činnosti nemají na koho delegovat.

Respondenti se shodli, že by velmi ocenili větší konkrétnost u některých zadávaných úkonů, s nimiž se ve své praxi setkávají a lepší metodické vedení, než s jakým mají tu čest dosud.

Jako odpověď na stěžejní výzkumnou otázku *Jaká jsou úskalí provázející institut veřejného opatrovnictví a jak jim předejít?* Lze uvést, že největším úskalím je místy nedostatečné právní vymezení povinností opatrovníka a zároveň nemožnost následující povinnosti na další osobu delegovat.

Dalším problémem, na který výzkum poukázal, je kumulace funkcí, jaké opatrovník má, neboť nemůže tuto svou práci vykonávat na plný úvazek, a to z různých důvodů, ať už se jedná o velikost obce nebo počet jemu přidělených opatrovanců.

Závěr

Oblast omezení svéprávnosti je oblastí velmi aktuální. V dnešní době stále více přibývá jedinců nějakou mírou psychicky „nezdravých“ či postižených duševní poruchou. Dospělé osoby trpící duševní poruchou bývají ve způsobilosti k právním úkonům omezovány velmi často a zároveň jim bývá ustanoven opatrovník. Dospělé osoby s poruchou představují klíčové aktéry v systému opatrovnictví. V České republice nejsou vedeny aktuální ročenky, které by upřesnily počet osob s omezenou způsobilostí. Přitom judikatura soudů v dané oblasti je velmi hojná.

Po prostudování judikatury, která je zmíněna v těchto podkladech, ale i jiných zdrojů, jsem dospěla k názoru, že ve věcech svéprávnosti jsou obecné soudy vázány ústavními zákony, konkrétně článkem 89 odst. 2 Ústavy ČR, přičemž judikaturu Nejvyššího soudu musejí v odůvodnění svých rozhodnutí vyložit, jak činí. Duševní porucha představuje vzorec chování nebo psychologický syndrom u dané osoby, který je spojen s nepříjemnými pocity nebo narušením funkce alespoň jedné z životních oblastí – je nepřechodná a brání člověku ve svém jednání. Avšak existence duševní poruchy sama o sobě není důvodem pro omezení svéprávnosti, ale omezení svéprávnosti již odůvodňuje skutečnost, že posuzovaný není schopen chápat důsledky svého jednání. Z předkládaných podkladů je patrné, že posuzovat svéprávnost člověka není snadné.

Mé podklady nastínily problematiku veřejného opatrovnictví de lege lata. Krátce jsem zmínila opatrovnictví osob osobou blízkou. U obou rozhoduje soud a řízení musí být bedlivě prozkoumáno a doloženo relevantními důkazy. Jako největší slabinu uvedeného tématu spatřuji neexistenci jednotného zákona o opatrovnictví. Roztříštěná úprava v soukromoprávních úpravách je dle mého názoru nedostatečná, přitom jsem si vědoma toho, že už došlo k řadě úprav v občanském zákoníku, které v praxi napomohli lepšímu uchopení dané problematiky. Navíc do roku 2016 neexistovala jednotná metodika u veřejného opatrovníka, která však není dokonalá a nalezneme v ní řadu mezer. Neexistuje například jednotná úprava jak postupovat s majetkem opatrovance. Záleží tedy velmi na vzdělání úřední osoby – veřejného opatrovníka. Z mapy rozložení opatrovnických řízení je patrné, že Ústeckém, Středočeském a Ostravsko-slezským kraji nalezneme nejvíce osob s tímto zatížením (Základní informace pro obce, 2019).

Domnívám se, že veřejné opatrovnictví by se mělo vydat cestou velkých legislativních úprav a zlepšení informovanosti veřejnosti. Doporučení bych měla i pro zaktualizování metodiky veřejného opatrovnictví, která je od roku 2015 dle mého názoru velmi zastaralá. Jakým směrem se však problematika bude ubírat, to ukáže teprve čas a politické souvislosti.

Vyhodnocením výzkumné části bakalářské práce bylo identifikováno obtíží, se kterými se osoby vykonávající roli veřejného opatrovníka setkávají a dále navrhnouti mechanismů, které by jim tyto potíže pomohly překonat.

Zásadním problémem je nedostatečné metodické vedení při práci veřejných opatrovníků a také nedostatečná síť zdravotních či sociálních institucí, na které by veřejní opatrovníci odkazovali své opatrovance, či s nimi spolupracovali.

Co se týká mechanismů, tak za společného jmenovatele lze považovat dostatek podpory od vedení a navýšení časové kapacity pro vzdělávání, či supervizi. Za žádoucí je dále považováno jednoznačné vymezení funkce veřejného opatrovníka, včetně konkretizace úkonů, a to jak směrem k laické a odborné veřejnosti, tak směrem k samotným osobám, která danou funkci vykonávají. K efektivnosti je pak dále potřebná fungující síť organizací a institucí.

Seznam použité literatury a zdrojů

PRAMENY

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava ČR

Zákon č. 2/1993 Sb., LZPS

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích

Zákon č. 131/2000 Sb., o Hl. Městě Praha

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích

Zákon č. 255/2012 Sb., kontrolní řád

Zákon č. 285/2002 Sb., transplantační zákon

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 4 Aps 5/2013 ze dne 27. 2. 2014

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Odo 240/2005.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2012, sp. zn. 30 Cdo 356/2012

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 1969, sp. zn. 2 cz 1/69

Vyhláška č. 297/2012 Sb., příloha 16.1 Vyhláška o listu prohlídce zemřelého

Rozhodnutí NSS ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. 30 Cdo 4529/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 836/2017, ze dne 28.11.2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2018, sp. zn. 30 Cdo 1151/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. 25 Cdo 5758/2015 ze dne 20.10.2016

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2017 sp. zn. II. ÚS 1864/2016

Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. II. ÚS 2630/07

Sbírka mezinárodních smluv pod č. 10/2010 Sb., m.s

Usnesení KS v Plzni ze dne 31. 3. 2014 sp. zn. 18 Co 88/2014

Rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 6 Co 651/64 z 8. 12. 1964

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 11. 2012, sp. zn. II. ÚS 194/11.

Usnesení KS v Plzni ze dne 27. 5. 2015, sp. zn. 13 Co 188/2015

Nález ÚS ze dne 13. 9. 2007, sp. zn. II. ÚS 303/05

Nález Ústavního soudu č. 995/07 ze dne 10. 7. 2007

Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2963/15 ze dne 17. 8. 2016

LITERATURA

BEZOUŠKA, P., PIECHOWICZOVÁ, L.: Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny. 1. vydání. Praha: Edice právo. 2014. ISBN 978-3-16-153726-4

BORK, R.: Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs. 2. vyd. Tübingen. Mohr Siebeck. 2006

DVOŘÁK, J., ŠVESTKA, J., ZUKLÍNOVÁ, M. A KOLEKTIV. Občanské právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer. 2013. ISBN 978-80-7478-935-9

GAVORA, P. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. Psychologický slovník. 1. vyd. Praha: Portál s. 424. ISBN 807178303X

HENDL, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTHALOVÁ, L. A KOLEKTIV. Rodinné právo. Praha: C.H.Beck. 2015. ISBN 978-80-7400-552-7.

JURÍČKOVÁ, L., IVANOVÁ, K., FILKA, J.: Opatrovnictví osob s duševní poruchou. Praha: Grada. 2014. ISBN 978-80-247-4786-6

KINCL, J, URFUS, V., SKŘEJPEK, M.: Římské právo. Praha. 1995. C.H.Beck. ISBN 80-7179-031-1

KINDL, M., ROZEHNAL, A.: Občanský zákoník. Praktický komentář. Plzeň: Aleš Čeněk. 2019. ISBN 978-80-7380-742-9

KŘIVÁČKOVÁ, J., HAMULÁKOVÁ, K. , TINTĚRA, T.: K pojetí člověka a věci v soukromém právu. 1. vydání. Praha: C.H.Beck. 2015. ISBN 978-80-7400-294-6

LAVICKÝ, P. A KOLEKTIV. Občanský zákoník. Komentář. Obecná část. 1. vydání. Praha: C.H.Beck. 2014. ISBN 978-80-7400-529-9.

LAVICKÝ, P. A KOL. Zákon o zvláštních řízeních soudních. Řízení nesporné. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer. 2015. s. 117. ISBN 978-80-7478-869-7.

MELZER, F., TÉGL, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1-117. Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-87576-73-1

MIOVSKÝ, M. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-4

NESNÍDAL, Jiří. Občanský zákoník: s komentářem: zákon č. 89/2012 Sb.: 1. obecná část (§ 1 až § 654), 2. rodinné právo (§ 655 až § 975), 3. absolutní majetková práva (§ 976 až § 1720). Český Těšín: Poradce, 2012. ISBN 978-80-7365-336-1

RABOCH, J., ZVOLSKÝ, P. A KOLEKTIV. Psychiatrie. 1. vydání. Praha. 2001. ISBN 78-80-246-2712-0.

SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, S., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HROMADA, M. a kol. Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-506-0

ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ KLÁRA a kol., Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

WIPPLINGEROVÁ, M., ZAHRADNÍKOVÁ, R., SPURNÁ, K. Zvláštní soudní řízení. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-829-1.

ČLÁNKY

POLIŠENSKÁ, P. A KOL: institut svéprávnosti. Právo a společnost. Právní rádce. 1/2016. ISSN 1213-7693.

OSTATNÍ

Nový občanský zákoník. 2019. Důvodová zpráva. <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> /online 4. 11. 2019/

MPSV. 2019. Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením. <https://www.mpsv.cz/web/cz/umluva-osn-o-pravech-osob-se-zdravotnim-postizenim> /online 13. 11. 2019/

VEDRAL, J.: Obce a veřejné opatrovnictví. Aspi /online 12. 11. 2019/

Manuál sociálního pracovníka, svéprávnost a právní ochrana uživatelů sociálních služeb

podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dostupné z: <http://www.apsscr.cz/ckfinder/userfiles/files/manual-socialniho-pracovnika.pdf>. /online 18. 11. 2019/

Základní informace pro obce. 2019. dostupné z: file:///C:/Users/Admin/Downloads/Zakladni_informace_pro_obce_jako_verejne_opatrovniky.pdf /online 23. 11. 2019/

Seznam tabulek:

Tabulka 1: Transformační tabulka.....	45
Tabulka 2: Informace o respondentech	47

Seznam příloh

Příloha č.1: Přepis rozhovoru

Přepis rozhovoru

TO 1: Jaké máte vzdělání a pracovní zkušenosti?

Respondent č. 1: *Mám vysokoškolské vzdělání a jsem jak sociálním pracovníkem obce, tak i veřejným opatrovníkem.*

TO 2: Jak dlouho působíte ve funkci veřejného opatrovníka a na jaké pozici v rámci úřadu jste zařazeni?

Respondent č. 1: *Ve funkci veřejného opatrovníka působím 12 měsíců a pracuji jako sociální pracovník a veřejný opatrovník pro Odbor školství, kultury a sociálních věcí.*

TO 3: Jaký máte počet opatrovanců a jaký je rozsah jejich omezení?

Respondent č. 1: *Opatruji 12 opatrovanců. Všichni opatrovanci mají omezení v oblasti spravování financí. U každého z nich je rozdílná částka, se kterou mohou reálně hospodařit.*

TO 4: Jaké jsou nejčastější Vámi vykonávané úkony?

Respondent č. 1: *Asi nejčastější je nácvik hospodaření s penězi. Vybereme s opatrovancem peníze a jdeme spolu nakoupit, co je potřeba či podle jeho přání. Například včera si opatrovanec přál novou mikinu a hodinky. Jelikož bude mít příští týden narozeniny, vyhověla jsem.*

TO 5: Co Vám osobně pomáhá k efektivnímu výkonu veřejného opatrovníka?

Respondent č. 1: *Myslím si, že tuto práci by měl vykonávat člověk se sociálním cítěním. Mně osobně pomáhá, když si uvědomím, že opatrovanec nemá ve většině případů nikoho dalšího, například na krátké popovídání.*

TO 6: Jakou roli, dle Vašeho názoru, hraje ve výkonu veřejného opatrovnictví, právní ukotvení veřejného opatrovnictví?

Respondent č. 1: *Myslím si, že právní ukotvení veřejného opatrovnictví, hraje dost velkou roli ve výkonu veřejného opatrovnictví. Ikdyž je pravdou, že bych uvítala u některých úkonů lepší metodiku.*

TO 7: *Setkal(a) jste se v rámci výkonu veřejného opatrovnictví se situací, kdy jste si nebyla jistá, za je situace právně ukotvena? Pokud ano, o jakou situaci se jednalo a jakým způsobem jste ji vyřešil(a)?*

Respondent č. 1: *S touto situací jsem se ještě v rámci své praxe nesešla.*

TO 8: Jaké spatřujete přínosy pro institut veřejného opatrovnictví v současném právním ukotvení?

Respondent č. 1: *Myslím si, že největším přínosem veřejného opatrovnictví byl nový občanský zákoník platný od roku 2014.*

TO 9: Jaké spatřujete úskalí pro institut veřejného opatrovnictví v současném právním ukotvení?

Respondent č. 1: *Dle mého je největším úskalím nedostatečné metodické vedení a také nedostatečná síť institucí a organizací, se kterými bychom mohli spolupracovat. Tyto služby jsou většinou přeplněné.*

TO 10: Jaké navrhuje v rámci institutu veřejného opatrovnictví změny, které by mohly případně zlepšit výkon této funkce?

Respondent č. 1: *Jak jsem řekla již několikrát v rozhovoru, uvítala bych lepší metodické vedení.*